

Kiss Benedek

Labdaterek igézete

Labda ha duhhan,
zajdul a szívem,
víg gyepi viháncolás emléke hív;
Ó, ez az emlék
már menedékem -
labda ha duhhan: zajdul a szív.

Ritka öröm már,
hogya beszállok
egy-egy csapatba, hol úzik a bőrt,
várnak bár, várnak
még a barátok,
s zöld tó a fű is, mint azelőtt.

Ó, fiatalság,
én ifjúságom:
fű-tó füröszött s utcai por!
Kocsis és Puskás
köztünk játszott,
s köztünk cselezett szélen Czibor.

Csíkot varrattunk
a klott-gatyára,
két sapka vagy két tégladarab
volt a kapunk, és
csak vacsorára
széledt szét csillagokkal a csapat.

Lányok ha ültek
a pályaszélen,
hogy dobokolt bennünk az a csikó!
S mikor „nagyok” közt,
nagy öltözőben
először feszült ránk csíkos trikó!

Zöld: te igézel,
Zöld: babonázol
halálomig már, húnyhat a Nap,
Zöld: selymeiddel
éghez igázol,
végtelenség kötöz, zöld kábulat.

Lépcsőket járok,
mész gyűl a csontban,
lábaim fájnak már, hull a fogam,
ám öröm bozsgat:
bemájusoltam
december derét is! Már odavan...

Ó, ez az emlék
már menedékem:
Labda ha duhhan, zajdul a szív.
Labda ha duhhan,
zajdul a szívem:
víg gyepi viháncolás emléke hív.

Vinkliben a hold

Nézd csak, vinkliben a hold!
Az ablak négyszögében!
Ilyet Puskás sem tudott,
sok nagy gólt rúgott, mégsem.

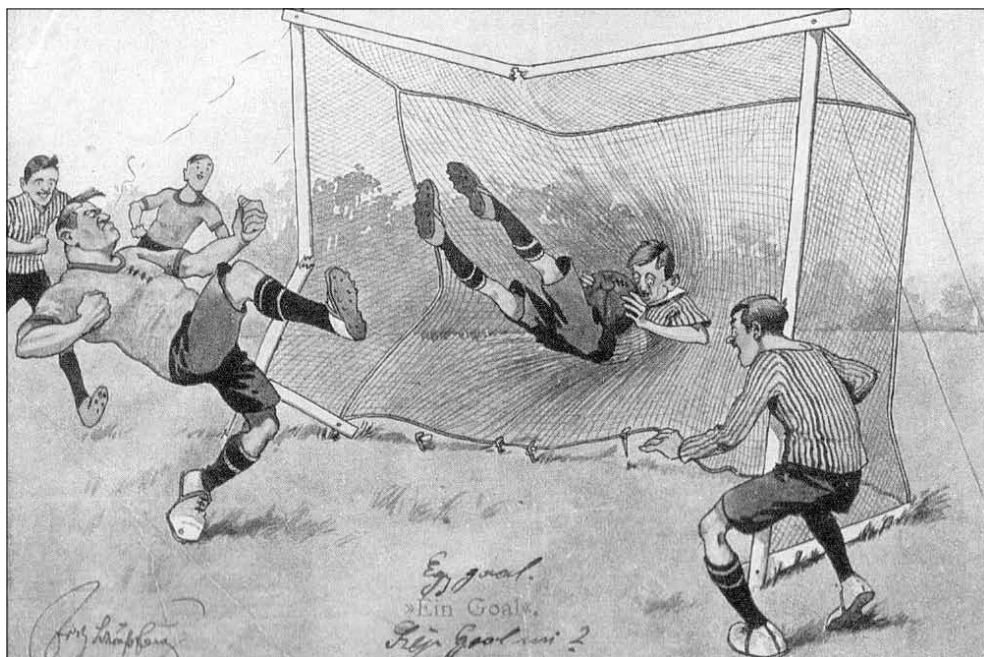
Csillagok cakkozzák körül –
tán szikrát vetett a kapufa?
Ilyen gól Messitől sem kerül –
ezt a Jóisten lőtte maga!

Nézem: gyönyörű az éjszaka.
Szívemben felbozsdul a múlt.
Gyönyörű volt a zöld gyepe valaha,
s egy életen át ki nem fakult.

Hajrá, Fradi! Zöld a színe,
s miként a meszelt fal, fehér.
Majd egyszer elrúgom a labdát jó messzire,
ameddig lábam nem is ér.

Várván lúdtalp-betétemre

Én, az, ki voltam futballista,
Orthopédián csücsülök.
Eddig azt hittem, gól miatt s a
pörkölt miatt van a csülök.
Kezdem belátni: állni, járni
legalább oly fontos dolog –
szemünk szúrja ki száz parányi,
míg meglátjuk az *egy* nagyot!

A kapus nehéz sorsa (karikatúra)

Sándor Mihály

A labdarúgás kezdetei Magyarországon

Futballdisziplínánk korántsem tökéletes vagy kiforrott, és a kutatók munkájának köszönhetően még számos új eredménnyel gyarapodhat. Teoretikus téma például, kivel és mikor érkezett hazánkba az első futball-labda, ahány szerzőt olvasunk, annyi variációval ismerkedünk meg. Úgy tűnik, ebben a kérdésben már sohasem fogunk teljességgel tisztán látni. (Sándor Mihály: *A debreceni futball képes kalauza 1899–*).

A magyar irodalomban a labdarúgásnak megfelelő vagy azzal szinonim kifejezés Vörösmarty Mihálnál jelent meg, a romantika óriása *William Shakespeare Lear király* című drámájának fordítása közben szembesült vele. Csakhogy az „avoni hattyú” a base football-player pejoratív jelzős szintagmát használta a játékkal és a futballistákkal kontextusban, azaz „aljas futballjátékosnak szidalmaztat egy szolgát, akinek a gáncsolás szokását is felhányják. (...) A nagy magyar költő betűről betűre megértette a base football-player szavakat, de nem akart azok értelmének hitelt adni. Football-player: láblabdajátszó! Lear király mitikus környezetében ilyen furcsaság: láblabdajátszó! Vörösmartynak a nevetségesség közt, avagy aközt volt választása, hogy e 2-3 szó kihagyását valamikor szemére vetik. Inkább ez utóbbit választotta. E szavak hiányoznak Vörösmarty Lear-fordításából. A szemrehányás váratott magára a mai napig, ám most is igen enyhe: készséggel elismerjük, hogy a magába mélyedt, szomorú hazafi magyar költőnek nehéz tudomást szerezni arról, mint viselkednek, fejlődnek és előkelősködnek a szigetországban a népies sportok.” (Siklóssy László dr.: *A magyar sport ezer éve. III. kötet*)

Művészetekért, testkultúráért hevülő, íráshoz és irodalomhoz kötődő külön volt gróf Esterházy Miksa. Kultúrattaséként Angliában és az Egyesült Államokban teljesített szolgálatot az 1870-es években, és jó barátjához címzett leveleiben többször említette a „football” nevű kollektív passziót. A sportrajongó arisztokrata, a britanniai Muscular Christianity (Izmos Kereszténység) mozgalom szellemében az atlétika és az ökölvívás elkötelezettje volt. (Kuriózum, hogy a dualizmus korában két táborra szakadt a magyar sporttársadalom: a konzervatívok a germán szellemiséget és faji, fizikai magasabbrendűséget megtestesítő torna fejlesztését favorizálták, a modernek paradox módon az antik görög hagyományokon nyugvó atlétika mellett kardoskodtak.)

A főrend, hogy hódolhasson a testedzésnek, 1875. április 8-án megalapította a Magyar Athletikai Clubot. A címerében orientalista motívumot (tudniillik griffmadarat, mely a turáni eredetet volt hivatott reprezentálni) hímezte, a sárga és kék kolorit mellett döntő MAC kifejezetten elitklubnak számított, s bevallottan a

honi nemesség sportolását óhajtotta szervezni, „amelyben a nem keresztény úriembereknek nincs helyük.” (*Hadas Miklós – Karády Viktor: Futball és társadalmi identitás*) A klauzula egyértelmű, zsidó származásúak nem lehettek tagjai, és az exkluzivitást csak fokozta, hogy a belépőknek minimum érettségivel kellett rendelkezniük. (*Busa Zoltán Attila: Vasas – egy sportklub társadalmi beágyazottsága. Szakdolgozat*) Számomra érthetetlenül nem gyökeresedett meg a köztudatban, hogy nagyszerű írónk, Németh László kisgyermekként a MAC-nak meg a BTC-nek szurkolt. (*Németh László: Magam helyett*)

Visszatérve Esterházyhoz, az egykori cambridge-i egyetemista idehaza Viator álnév alatt írta a testedzést népszerűsítő cikkeit, és számos sporttörténész hajlamos arra az álláspontra helyezkedni, hogy a gróf poggyászában kerülhetett hazánkba az első futball-labda 1875 körül.

Az imént említett barátot Molnár Lajosnak hívták, aki 1879-ben – az utazgató diplomata információi és Szokolay Kornél szakértő segítségével – megjelentette az *Athletikai gyakorlatok* című könyvét. Az Athenaeum által kiadott munka „labdaszatról” szóló fejezetében az atlétika egyik ágaként taglalja a futballt. Ezt írja: „A football (mondd: futbaal) vagyis „rugdaló”, a legrégebb angol játékok egyike és kizárólag az ifúság, az iskola játéka. Ez az utóbbi körülmény, s az, hogy télen-nyáron s a felszerelés minimumával üzhető, nagyon is alkalmassá teszi a labdajátékot átültetésre idegen talajba, mit tisztelettel ajánlunk tanügyi köreink figyelmébe. A football már a régi századoknál igen kedvelt játék volt, de különböző kellemetlen visszaélések által lassankint ez is – néhány vidék kivételével – kijött a divatból.” Művéből részleteket közölt a *Reform* című lap, melynek szerkesztőségében Molnár Lajos dolgozott, így többen hozzáférhettek az „angol rúgólabda” szabályaihoz. (*Mező Ferenc dr.: Képek a magyar sport multjából*)

(Itt vetem közbe, hogy tulajdonképpen az albioni iskolarendszernek köszönhetjük a modern futball elterjedését, mert a tanodai tornatanárok szigorúan felügyeltek és osztályozták a fizikai teljesítményt, a fegyelmet, a csapatszellemet, a játék-készséget, a gyakorlatok pontosságát, ugyanakkor a brutalitás – egyfajta rosszul értelmezett férfiaság jeleként – szintúgy jellemzője volt az akkori diáksportolóknak. A gyáva vagy puhány nebuló könnyen elégtelen érdemjegyet kapott.)

Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó 1934 májusában meghökkentette hallgatóságát, amikor imígyen szólott: „Azt hiszem, én voltam az első magyar ember, aki komolyan futballozott. 1895-ben Pólában szolgáltam a haditengerészetnél, s egy ízben összemértük erőnket az angolokkal.” (*Dénes Tamás – Rochy Zoltán: A 700. után*) Akárhogyan is esett a főméltóságú úrral a pulai eset, 1897. január 24-én, vasárnap délután bizonyítottan elszeparálódott a klub egyéb szakosztályaitól a „BTC első magyar football team-je”, de ne vágiunk a dolgok elébe, tartsunk időrendet! Az alapvető fordulatot a Budapesti Torna Club Markó utcai

Állami Főreáliskolában tréningező tornászainak színrelépése hozta. Az egyik kezdeményező az ott a fiúkat a testnevelésre (is) okító bölcselkedő, Ottó József volt. Az akkoriban a harmincas évei derekán járó, művelt és az új angol sporteszmé iránt rendkívül fogékony tanáreberről megtudhatjuk *Szinnyei József Magyar írók élete és munkái* című, 1905-ös gyűjteményét forgatva, hogy „1893-ban a közoktatásügyi kormány tanulmányútra küldte ki külföldre. A közoktatásügyi miniszter megbízásából még ez év októberében és 1895-ben rendezett a középiskolai tanárok számára első ízben játéktanfolyamot. 1894-ben a Budapesten tartott demografiai congressus alkalmából bemutatta a congressus tagjainak a külföldi és hazai ifjúsági játékokat. A közoktatási tanács megbízásából kidolgozta az új középiskolai tanterv számára a testgyakorlásra vonatkozó utasításokat. A budapesti tornaklub elnöke, a magyarországi tornatanítók egyletének és az országos közegészségügyi egyesület választmányi tagja.”

A budapesti tornaklub elnöke maga is meglepődve látta 1896 decemberének egy hűvös napján, hogy tornászai milyen vehemenciával vetik magukat játékba, miután a Misternek szólított Stobbe Ferenc építész, a *Sport-Világ* szerkesztője, valamint egyik kollégája, Ray Rezső fia, bizonyos Ray Ferenc egy igazi angol futball-labdát dobott közjük. Az ifjú Ray nem sokkal korábban tért haza a svájci Lausanne-ból, ahol angol barátai révén megismerkedett az új játékkal. Iszer Károly – akit a többiek kellő tisztelettel ugyan, de Tatának szólítottak, noha a negyvenedik születésnapja is előtte volt – egyszer csak megállította a hancúrozást, s megkérte Rayt, magyarázza el a szabályokat. Megbeszélte a fiúkkal – akik között ott volt a főreáliskola tanulója, Guttmann Arnold, akit jobban ismerünk felvett nevén Hajós Alfrédként –, hogy hamarosan igazi meccset szervez közöttük, amelyen valódi körülmények között is kipróbálhatják az új játékot. Február 28-án lejátszotta debütáló tréningmeccsét az Árpád-sávokra emlékeztető színösszeállítás választó klub. Kis híján nem rúgtak labdába a fiúk, miután a Millenáris szívtelen gondnoka addig nem eresztette be őket a létesítménybe, amíg markába nem számolták a belépődíjat...

Iszer Tata a tavasz derekán látta elérkezettnek az időt arra, hogy megtartsák első nyílt, kétkapus edzőmérkőzésüket, amelyet akkor még training-matchnek neveztek. A sporttörténeti eseményre 1897. május 9-én kerítették sort, amikor is a piros-fehér csíkos mezések a kék-fehér csíkos mezésekkel küzdöttek. Vagy inkább az utóbbiak az előbbiekkal, ha azt vesszük, hogy 5:0-ra megnyerték a találkozókat. A korabeli beszámolók szerint főleg azért, mert náluk játszott Ray, aki a többiekkel ellentétben cselezni is tudott. A *Sport-Világ*, amelynek akkori főszerkesztője Iszer Károly volt, s amely minden lehetséges módon propagálta a születő új játékot, már egy héttel a nagy premier előtt, május 2-i számában beharangozta az eseményt: „Az első magyar football-matchet f. é. május 9-én d. u. 4 ½ órakor tartják

meg a Budapesti Torna Club I. M. F. B. csapatjai. A Millenáris pályának vasárnap délutánonként állandó vendégei voltak a kék-fehérek és a piros-fehérek, kiknek játékát számos érdeklődő szokta végignézni.”

A sportlapnak köszönhetően fennmaradt a két „keret” is. Kék-fehérek: Sajó Béla kapuvéd, Klebersberg, Bauer hátvédek, Pesky Vilmos, Harsády, Iszer fedezetek, Ray (kapitány), Guttmann, Kakas, Gillemot, Szűcs csatárok. Vörös-fehérek: Weisz J. kapuvéd, Punny és Paletta hátvédek, Coray F., Gabona K., Sturza K. fedezetek, Stobbe (kapitány), Lindner E., Sturza Hugó, Malaky J., Papp csatárok. A *Sport-Világ* a következő számában, május 16-án be is mutatta a legügyesebb játékosokat. Ray kapitányt nevezte a legkiválóbb csatárjátékosnak, Harsády József az értékelés szerint „már ma is versenyképes a közeli szomszédokkal szemben”, a hátvédeknek, Klebersberg Gézának és Pesky Vilmosnak pedig a termetét dicsérte: „(...) hatalmas védők, kikkel nehéz lesz a vörös csatároknak a küzdelem”. Ez a lapszám jelezte azt is, hogy változás történt a keretekben, Sajó Béla helyére kapusként az utókor számára vicces nevű Réty Menotti került. (*Dénes Tamás – Sándor Mihály: Baj-nok-csa-pat!*) Idézzük tovább a kiadványt: „Az első magyar futballmeccset a Budapesti Torna Club két csapata a múlt vasárnap vívta. Öt órára volt kitűzve a kezdet. A csapatok teljes számban állottak ki, s épp kezdetkor csaknem két óra hosszat tartó záporosó kezdődött. Ez mit sem akadályozta a csapatokat, hogy a Millenáris-pálya királypavilonjába szorult mintegy 100 főnyi közönség előtt meg ne kezdjék a meccset. A zuhogó esőben csakhamar csuromvíz volt mind a 22 résztvevő. A játékot magát ez miben sem gátolta, legföllebb a feltétlenül jobbnak elismert első csapatnak könnyű győzelmét tette lehetővé. A kék-fehérek csapata 4 gólt ért el 45 perc alatt, a szünet után folytatott játékban, dacára annak, hogy kapuvéd nélkül játszottak, még egy gólt értek el a piros-fehér ellencsapattal szemben. A meccs így 5 góllal o ellenében a kék-fehérek javára dőlt el. Ez eredményt a Millenáris-pálya pocsolóiban előfordult sok „összeütközés” után is nagy megelégedéssel fogadták a nézők, kik közt a rossz idő dacára is számos előkelőség és a szép hölgyek szép koszorúja jelent meg.”

A tusát tehát százan izgulták végig. (Helyénvaló tudni, hogy a XIX. és a XX. század fordulójának Budapestjén megközelítőleg 600 ezren éltek.)

Földessy János dr. a magyar futball és a Magyar Labdarúgók Szövetsége című munkájában megemlíti, hogy már 1897 tavaszán szóba került a BTC bécsi vendégjátéka, de „a Tornaklub futballistái, úgy látszik, még nem érezték elég erősnek magukat, hogy kiálljanak a nemzetközi küzdelemre és megelégedtek azzal, hogy több játékosuk a tervezett meccs napján Bécsbe rándult, hogy ott a Cricketerok játékát tanulmányozza.”

Fél esztendővel később, október 31-én mégis létrejött a nagy találkozó, ám nem a császárvárosban, hanem Budapesten, mégpedig az új Millenáris-pályán, ahol

„az óriási fedett tribün, mely 1400 főnyi nézőközönséget fogad magába, immár rendeltetését várja.” (*Sport-Világ 1897. szeptember*). A lap november elsején kétoldalas, hatalmas tudósításban számolt be az első, magyar csapat részvételével lejátszott nemzetközi labdarúgó-mérkőzésről.

Az 1894-ben sínre tett Vienna Cricket and Football-Club még jóval előrébb járt magyar vetélytársánál, ezért aztán kellemes meglepetést keltett, hogy a BTC, illetve annak Stobbe Ferenc – Harsády József, Ashton Tamás – Iszer Károly, Pesky Vilmos, Klebersberg Géza – Ray Ferenc, Yolland Artúr, Guttmann (Hajós) Alfréd, Ramaszéder István, Lindner Ernő összetételű fedélzete csupán 2:0-s vereséget szenvedett.

Az összeállítás némileg magyarított: Ashton és Yolland is angol származású volt. Különböző később még egy kiváló angol futballista játszott a BTC-ben, éppen a Cricketerektől, Bécsből átköltözött Frederick Windett, aki Windett Fred (olykor Frigyes) néven a magyar válogatottban is szóhoz jutott, igaz, a ma már nem hivatalosnak tartott Richmond FC elleni 1901-es mérkőzésen. A szimpatikus mérnök 1901 őszén telepedett le átmenetileg Budapesten, ahol állást kapott, és ahol rövid ideig dolgozott. 1903 decemberében érkezett hír a tragikus haláláról, Indiában ragályos betegség áldozata lett. (www.huszadikszazad.hu)

A többségében angol játékosokat bevető vendégek az akkor már legalább negyven csapattal büszkélkedő Bécs legjobbjai voltak, ezért is volt dicséretes a nem egészen háromnegyed éve futballozó magyarok helyállása. A *Sport-Világ* „egyéni bírálatában” megjegyzi, hogy „a BTC csapatában elsősorban Ray kapitány és hű társa, Yolland érdemelnek említést, mind a ketten legalább is azon a nívón állanak, mint a bécsi csapat bármely játékosa.”

A „krikettezők” – a különböző források alapján általam rekonstruált – együttese: Horetzky – A. Lowe, Harry Lowe – Pepper, William Flavin, Rudolf Wagner – Ernst C. Blyth, H. W. Gandon, George Blackey, Edward Shires, Parizot. (www.iffhs.de)

Leszögezhető, hogy kék-fekete színekben pompázó látogatók közül heten biztosan a brit szigetekről származtak (A. Lowe, H. Lowe, Flavin, Blyth, Gandon, Blackey, Shires), míg Rudi Wagner (Rezső keresztnéven „légióskodott” a BTC-ben és a MAC-ban) német volt. (books.google.hu) Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy védjen (!) Ausztria válogatottjában, és egyszer pályára lépjen – igaz, nem hivatalos meccsen – Csehország nemzeti együttesének balösszekötőjeként. Osztrák források szerint William Flavin felmenői írek voltak, viszont Hajós Alfréd a könyvében úgy emlékezett vissza, hogy „kilenc angol” játszott a bécsiéknél. Külön kiemeli a jól védő osztrák Horetzkyt, valamint „a közel két méter magas angol középfedezetet”, a sportszerű Flavint. (*Hajós Alfréd: A magyar labdarúgás bölcsőjénél*) Így mindössze két labdarúgójuk – Pepper és Parizot (másutt Barizot)

– nemzetiségét fedi homály. Ha igaz a polihisztor állítása, és miért ne volna az, közülük egyiknek a Csatornán túl kellett születnie.

Érdemes pillanatra elidőzni Edward (Teddy) Shires emlékénel, a skót labdarúgó ugyanis 1911-től az MTK-t erősítette. (www.la84founaditon.org)

Abban az időperiódusban még akadtak, akik nem értettek a futballhoz. A *Sport-Világ* helyszínén tartózkodó riportere szerint a BTC-Cricketerek összecsapáson „a futkározó bíró elég szokatlan látvány volt a nézők előtt és cseppet sem kell csodálkoznunk, ha a bájos hölgykoszorú egy tagja rajta mulatott a legjobban, mert az hitte, a nézők mulattatására szalad és ugrál a labda elől.”

Tanulásokkal szolgálhat a korabeli szabálymagyarázat vizsgálata, és nem csupán archaikusabb terminológiája miatt:

- „1. Az egy párton levő tagok egyforma inget vagy sapkát viseljenek, hogy az egy pártra tartozandóságuk szemmelátható (sic!) legyen.
2. A rendes játékidő kék-két részből (sic!) áll, egyenként 45-45 percből. Ezek között azonban 5-10 percnyi szünet van. Ez az idő a bíró határozata szerint meg is hosszabbítható.
3. Játék előtt a két párt kapitánya sorshuzással dönti el a saját pártjának helyét.
4. Amelyik párt a helyválasztástól elesett, az kezdi meg a játékot.
5. *Nem szabad* soha semmi szín alatt a játszónak a labdát kézzel érinteni, ellenfelét kézzel megfogni, gáncsot vetni, az ellenfélt szándékosan megrugni, arra ráugrani vagy azt meglökni.
6. A kapuvéd megfoghatja ugyan a labdát, de azt két lépésnél tovább nem viheti.
7. A kapuvédöt lehet játékközben is kicserélni, de erről az ellentábort is értesíteni kell.
8. Kapu (goal) után a vesztes fél kezdi meg a játékot.” (*Barna Jakab: A játékok könyve a nagyközönség számára*)

Egyéb pikantériákra is lelünk, ha állhatatosan kutakodunk a futball-legendáriumban. 1900. április 16-án, húsvéthétfőn a soknemzetiségű impérium etalonjának számító SK Slavia Praha – a Millenáris 8000 drukkere előtt – 3:1-re megverte a BTC-t. Figyeljék csak: „(...) Külön érdekessége volt a mérkőzésnek, hogy a BTC új kapustehetséggel vonult fel. A piros-fehérek Ponoryt, a budai Ferenc József nevelőintézet növendékét állították a háló elé, ez azonban az akkori időkben nem volt olyan könnyű dolog. A középiskolásoknak nyilvános egyesületben való szereplését rendelet tiltotta, s Ponory Other álnéven játszott. Hogy pedig ne ismerjék fel, álszakállt és bajuszt ragasztott... Kimaszkirozott kapus sem állt azóta magyar csapat kapujába.” (*Pluhár István: Magyarország sportegyesületek története*)

És mi a helyzet Debrecennel? Az a hír járja makacsul a Cívitasban, hogy valami mozdonyvezető vagy vasutasféle hozta Budapestről a Hajdúság szívébe az első

igazi labdát. Ugyan, miért hozta volna, főként pedig hol szerezte be? (Az 1890-es évtizedben nem árusítottak minden kapualjban labdát.) És ha már elhozta magával, a helybéliek honnét ismerték a bőrből varrott alkalmatosság rendeltetését? Láttak-e valaha futballmérkőzést? Aligha. Gondoljanak csak bele, ha az Orinoco menti esőerdők mélyén élő, fűvócsővel lajhárra vadászó, civilizálatlan indiánok kezébe számítógép kerülne, mit kezdenének vele? Legfeljebb szétvernék, de beüzemelni sanszuk sem volna. Tekintettel arra, hogy gőzük sem lehet a számítástechnikáról, és a dzsungelben különben sincs internet- meg áramszolgáltatás. Vagyis belebikázhattak jó nagyokat a „bőrbe” (hogy a bulvársajtóban közkedvelt metonímiával éljek) a bódult debreceni szatócseggédek, lakatostanoncok, patikáriusok meg szabóinasok, az aktustól még nem avanszálódtak futballistává, hisz fogalmuk sem volt a játék lényegéről, mechanizmusáról. Valakinek el kellett magyaráznia a szabályokat a napkeleti fejeknek, ki kellett alakítania a két gárdát, kimérnie a pályakeretet etcetera, etcetera.

Nem szeretném olvasóim figyelmét a szigorúbban vett történeti nyelvtudomány irányába fordítani, de az előbb a gárda gyűjtőnevet használtam, mely a sporttal összefüggésben először a *Pesti Hírlap* hasábjain bukkant fel. (*Bánhidi Zoltán: A magyar sportnyelv története és jelene*) Véleményem szerint azért háramlott e fogalom például a futballcsapatokra, mert azoknak tagjai is azonos uniformist viselnek, és egy célért küzdenek, akár a világhistória híres testőr-kompaniái. Óvják, védelmezik állásaikat az ellenfél rohamaival szemben, mint tették hajdanán ama kiváló harci szellemű elitosztagok. További analógia, hogy választott kapitányok parancsnokolták a gárdisták osztagait, és nincs ez másként a sport területén sem.

E röpké szociolingvisztikai kitérő után javaslom, induljunk el más irányba, nyissunk fel másik időkapszulát.

1899. január 20-án tudósítást közölt a havonta kétszer megjelenő *Debreceni Főiskolai Lapok*, melyet kissé át-

Ady Endre 1899-ben, debreceni joghallgatóként

dolgozott változatban, *Ady Endre, a debreceni futballista* címmel felelevenített a *Keletmagyarországi Sporthirlap* 1921. május 17-én, kedden. Számos elírás, dezinformálás, téves hivatkozás, legendagyártás történt ebben az ügyben, s mivel őszinte tisztelője vagyok a szilágysági zseni költészetének, érthetően engem sem hagyott hidegen a téma. Nézzük az eredeti cikket (*Debreceni Főiskolai Lapok XLI. évfolyam, 5. szám, 73. oldal*): „Foot ball csapat. Dzurilla Béla III-ad éves joghallgató kollégánké, a jeles sport emberé az érdem, hogy ezen szép és kedvelt sport otthonra talált kollegiumunk ifjusága között. A foot ball csapat tagjai tudomásunk szerint a következők: Dzurilla Béla 3. jh, Sipos Béla 3. jh, Kemény Emil 2. jh, Kun Béla 3. jh, Frater Jenő 1. jh, Adi Endre (sic!) 3. jh, Szaitz Márton, Schiller 2. jh, Hirschfeld Dezső 1. jh, Mészáros Károly, Bodnár Sándor 2. jh és Mohácsy 3. jh. – A gyakorlatok, eltekintve az utóbbi esős időszakról, most a téli hónapokban is tartatnak s rendszeren nagy közönség nézi végig a szép és testedző játékgyakorlatokat.”

Fontosnak tartom kiemelni, hogy Ady Endre 1898 októberétől főmunkatársa volt a Sipos Béla vezette szerkesztőségnek, azaz családnéve helytelen formában történő írása ellenére más személy nem lehetett a jelzett futballista!

Voltak aztán ötletgazdák, akik hirtelen támadt bátorságukban odáig merészkedtek, hogy balhátvédnek titulálták az érmelléki legényt. Nem tudni, milyen alapon tették, mert csupán ezzel a névsorral rendelkeztek (és rendelkezünk mi is), ebből pedig nemigen lehet a posztokra nézve releváns következtetéseket levonni. Bonyolítja a helyzetet, hogy pontosan tucatnyi tréningező nevét adta meg a főiskolai kiadvány, a csapat pedig a hőskorban is tizenegy emberből állt. (*Dénes Tamás – Sándor Mihály: Baj-nok-csa-pat!*)

Most pedig lássuk a *Keletmagyarországi Sporthirlap* dolgozatát: „Ismeretes, hogy a modern magyar költészet megteremtője, vezére és első reprezentánsa, Ady Endre ifju korában néhány esztendő a debreczeni jogakadémián töltött, ahonnan később debreczeni, majd váradi lapok redakcióiba vetődött. Az 1899-es debreczeni lapokat olvasgatva, olyan Ady-biográfiai adaléokra bukkantunk, amely eddig bizonyára ösmeretlenül lappangott s amelynek felszínre kerülése nyilván szívbéli öröme lesz a futballsport minden hívének. Az egykori Debreceni Főiskolai Lapok 1899. január 20-án megjelent számában olvassuk, hogy a debreczeni jogakadémián megalakult az első debreczeni futballcsapatnak játékos volt Ady Endre is, aki akkor harmadik jogászévéet taposta, de mellékesen belekóstolt már a zsurnalisztika révén az irodalomba is, 60 korona havi honoráriummal díjazott belső munkatársa lévén a „Debreczen” című napilapnak is. A magyar poézis nagy reformátora, minden ujitás lelkes barátja tehát akkor sem tagadta meg magát, mikor a sportról volt szó. Az elsők, a kezdők, az uttörők között volt is...” (A két szemelvényt az eredeti helyesírás szerint olvashatják. Utóbbi szövegén annyit mérészeltem javítani, hogy az „eddig” szót nem három d-vel gépeltem be, mert ez a

variáns 1921-ben is sajtóhibának számított.) Egy a lényeg, az anonim tollforgató idézete is tanúsítja, hogy 113 éve már működött a településen labdarúgócsapat, és soraiban küzdött az újságírással szívesen bíbelődő, az első kötetét sajtó alá rendező poéta. (A könyv 1899. július 21-én került forgalomba.)

Nem látok ellentmondást az olykor hetykén libertariánus, Schopenhauer bús gondolataiért és a remeteköltő Nietzsche látomásaiért rajongó lírikus, valamint a kollektív versenyszellemet, magas szintű együttműködést feltételező, erősen szociális angol csapatjáték attitűdje között. Messianizmusa, a rá-rátörő dekadenciája dacára Ady alapján véve közösségi ember volt, habár általában megválogatta, kit vagy kiket fogad el társaságának. Bizonyítékok vannak, melyek megerősítik közösségkereső törekvéseit, ilyennek tartom 1912-es csatlakozását a szabadkőművesekhez. Gyerekkorától fogva foglalkoztatta a miszticizmus, és a „vakolók” titkos szertartásai éppenséggel kielégíthették illetően vonzalmait. „Racionalitás és misztika, ezek a kor pólusai” – jegyezte le naplójában a végzete felé száguldó Monarchia intelligenciájának azonosulási pontjairól Robert Musil.

Vegyük sorra az ellenérveket, mert például Papp Aurél festőművész és barát egészen más, metafizikus megvilágításba helyezte a kérdést: „Elnézte mások játékait, de ő nemigen kereste az alkalmat rá.” (*Adytól Adyról, 1981*)

A géniusz öccse, a jó tollú literátor (bátyjához hasonlóan a szabadkőműves páholy tagja) ekként emlékezett: „Az egykorú fiú játszótársakat nem szerette.” (*Adytól Adyról, 1981*)

Ady Lajosról köztudott, habár az 1867. március 10-től prosperáló Debreczeni Tor-na-egylet (sic!) társelnöke volt, tankerületi főigazgatóként drákói szigorral csapott le a futballra és művelőire. (A szikár, magyar–latin szakos tanár a morál bérceiről ledörögve keserítette meg beteg bátyja és egzaltált felesége, Csinszka amúgy is keserű életét.) Idézem Ady Lajos a *Keletmagyarországi Sporthirlapban* 1924. szeptember 22-én közölt állásfoglalásának részleteit, melyet szeptember 9-én szignózott: „(...) szülők és pedagógusok (...) panaszt emeltek a labdarúgó sportunk egyes középiskolákban való beteges túltengése miatt (...) A tanulók jelentékeny csoportja minden felesleges idejét vagy a futballsport tényleges gyakorlására, vagy pedig meccsek látogatására fordítja, s igen sokan tanulmányi kötelezettségeiket is csak ímmel-ámmal végzik. (...) a futball-játék (...) sokszor durvaságra szoktatja rá a tanulóifjúságot, s bizonyos, hogy nevelői értéke éppen ez okból a vívás, úszás, szer- és svédturna, valamint az atletika mellett meglehetősen csekély, ha ugyan nem negatív természetű. Ez a körülmény kétszeresen kirívó most, amidőn a párizsi olimpiáson a magyar ifjúság és a magyar érdeklődő közönség mindennemű erkölcsi és anyagi támogatását abszorbeáló labdarúgással vajmi kevés becsületet szereztünk. (Az 1924-es párizsi olimpián a magyar válogatott 3:0-ra kikapott Egyiptomtól – a szerző.) Felhívom az Igazgatóságot arra, hogy saját hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket

a labdarúgó sportnak kellő határok közé szorításának. (...) Iskolai futballcsapatnak csak olyan tanuló lehet a tagja, aki a testgyakorló órákon részt vesz, s a testnevelő tanár javaslatára a tanártestület számára ehhez engedélyt ad.”

A sportág korabeli általános megítélését jellemzi e kitétel is: „(...) A football játék egyik rejtélye athletikai sportjainknak. (...) A laikus világban még mindig el van terjedve az a nézet, hogy durva és veszedelmes valami.” (A *Sport-Világ* 1897-es cikkét idézte dr. Szegedi Péter A magyar labdarúgás születése című írásában.)

Ámbár a „fáraók” csapásai bizonyítottan deformálták a magyar szurkolók és a labdarúgás viszonyát, a tankerületi főigazgató direktívája kétségbeesett tiltakozások özönét váltotta ki.

A költőfejedelem önéletrajzában egyetlen szóval sem említi focistamúltját, és igyekszik hallgatni jurátusjelöltségéről is. Persze, mint indexe elárulja, az előadásokat sem igen látogatta, a vizsgaeredményei – fogalmazzunk diplomatikusan – lehettek volna meggyőzőbbek. Olybá tűnik, révbe jutott művészként mintha szégyellené, hogy a túlon túl feudálisnak tartott „prókátori tudományból” kellett abszolválnia a Maradandóság városában. „Debreceni félig jogász, félig újságíró, kissé csokonaiskodó életemből sikerült kiszabadulnom, s 1900. január elsején Nagyváradon kezdtem el dolgozni az egyik napilap szerkesztőségében, és már véglegesen hivatásos hírlapíróként” – vallotta magáról.

Mégis van költeménye (*Dalok a labdatérről* – 1911-ben hozta nyomtatásban a *Nyugat*), amelyben sporttémát érint, ha metaforikus megközelítésben is. (Te-tejébe a méta nevű ősmagyar játékról beszél, minekutána a baseballra hasonlító sportágban használnak ütőt a hat-hat fős csapatok.)

*„Valamikor labdatéren
Hét fiuk ha összekaptunk sorshuzáson,
Ki az az egy nem osztozó
Labdaverő boldogságon,
Ki az az egy, ki ne játsszon.
Engem dobott ki a sors,
Mindig engem, mindig engem.*

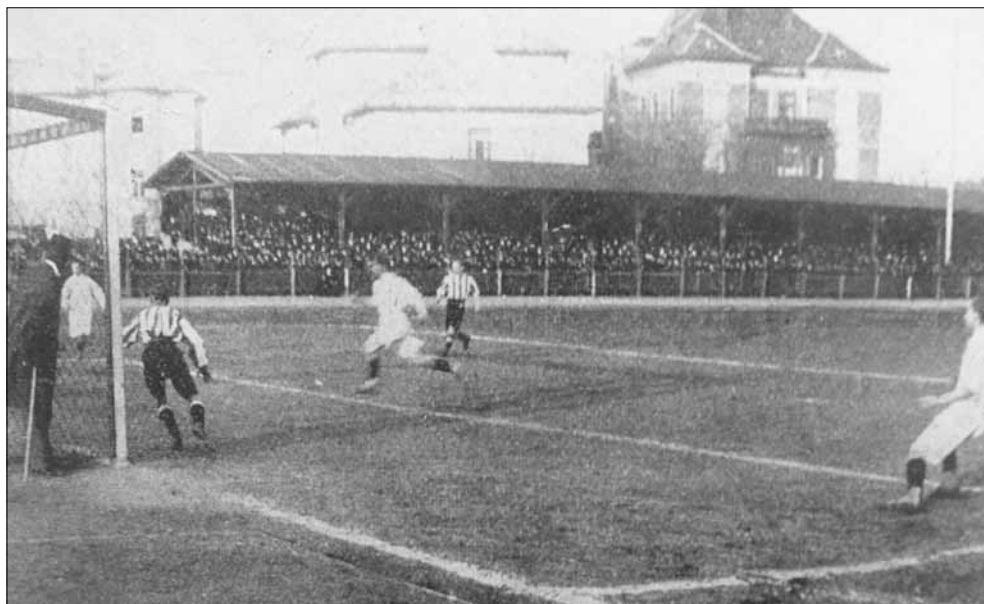
*Kövé könnyel, sóvár vággyal
Víg hat körül leskelődtem, ténferegtem.
Most is, most is víg hat körül,
Kik nem hatan: százan, ezren
Labdát vernek víg-feledten,
Csak úgy kussoltat a sors,
Mindig engem, mindig engem.”*

Eltűnődve bimetrikus sorain, szem előtt tartva fivére deprimáló körlevelét és művésztársa gondolatait, arra a következtetésre jutottam, biz' az könnyen lehetséges, hogy a poézis halhatatlanja nem gyakran és nem teljes átéléssel rúgta a labdát. Hanem nagyon is valószínű, hogy a sűrűn utazgató, fölötte mobilis életmódot folytató kozmopolita akadémisták hozták tető alá 113 esztendeje (esetleg valamivel korábban) a cívisváros első focicsapatát. Ez egyben cáfolja a felfogást, miszerint a labdarúgás kivált a szegények és műveletlenek privilégiuma lett volna. A joghallgatók közül többen megfordulhattak, körülnézhetek Pesten, ahol a BTC 1897-től számítva számos bemutató meccset vívott. A felekezeti különbözőségek ellenére vizitálhattak eperjesi kollégáiknál, és a felvidéki helység evangélikus jogi akadémiájának klubja, az Eperjesi Torna és Vívó Egyesület (ETVE) tagjaitól módszertani tapasztalatokra tehettek szert. Hogy valóban módjukban állt a rutinszerzés, alátámasztja e tény is: 1898. május 30-án, pünkösdhétfőn az eperjesi kerület tornaversenyén a legerősebb honi alakulat, a BTC 2:0-ra megverte a Budai Footballcsapatot. (*Földessy János dr.: A magyar futball és a Magyar Labdarúgók Szövetsége*) Az úgynevezett „exhibition match” a kameneci katonai kiképzőtéren zajlott le, és Pethe Ferenc líceumi tornatanár volt a főszervezője. Egy szlovákiai internetes portál Frantisek Pethe (1872–1964) professzor néven említi a rendezvény atyját. A lelkes pedagógus egyébként „iniciátora” (kezdeményezője, elindítója) volt az 1896 novemberében létrejövő Eperjesi Torna és Vívó Egyesületnek. (www.presov.sk) A tanár úr maga is szenvedélyesen játszott, a piros-kék tizenegy jobbszélsőjeként száguldozott. (dotoho.blog.hu)

Ha pedig 1898 őszén a debreceniek „rendesen nagy közönség” jelenlétében már futballoztak, kellett lennie labdájuknak. Mindezek ismeretében talán nem pusztá spekuláció megállapítani, hogy az új iránt fogékony deákságnak köszönhetjük az első hajdúsági „football team” megszervezését.

Egyetértés (DVSC) – 1903

FTC–MTK 6:0 – 1908, Húsvéti Serleg-döntő

Gittai István

Focisuli

Temérdek dekázás,
gyakorlás kell ahhoz,
hogy amúgy pattanjon,
íveljen a labda,
ahogyan akarod.

Kapott tehetséged
jegenyéje nőjön
minél derekabbra,
s ne számolj a siker
talmi aranyával.

Úgy bővöljed a bőrt,
hogy ragyogjon a grund.
A pálya nyírt gyepén
sziporkázva cselezz!
Csak úgy ér a neved.

Veterán atléta monológja

Míg rajtra készen, tétován
várok a veres salakon,
kánikula csicskás Lacija
dölyföli derekam, tarkóm.
Nemhogy kiugrani,
de felegyenesedni
se lesz könnyű vele.

Mire fel, nem is értem,
mire fel nékem e verseny,
e tipródás, a feszély,
a startpisztoly döreje előtt?
Hiszen elvárásait
már Isten se közli velem.
Persze, magamtól is illene
tudni, hogy száz yardon,
s ne maratoni távon
fitogtassam utólszor
játányi erőmet.

N. Pál József

„Ki volt ez a varázsló?”

– *Albert Flórián halálára* –

*„Haldoklik a sárgult határ,
Üllői-úti fák.*

*Nyugszik a kedvem napja már,
A szél búsan dúdolván jár,
S megöl minden csirát.*

*Hova repül az ifjúság?
Feleljetek, bús lombú fák,
Üllői-úti fák.”*

(Kosztolányi Dezső)

A futball, e varázsos játék bűvöletében élő lélek az elmúlt esztendő október 31-ét követő napokban a labdarúgó-legendára emlékezett. Aki elérte már az ötvenet, s – akár gyermekként – e legendát a maga idejében is láthatta játszani, joggal vélte, hogy nemcsak ifjúságától, de a magyar történelem egy darabjától is búcsúzik. Aki nem látta, de a kollektív emlékezet őrzőjeként, részeseként éli napjait, hajszálpontosan tudja, kit veszítettünk el. Aki szerette, s játékanak rajongója volt, a titkon dédelgetett, mert feledhetetlen mámor, a világbíró élmény – a pályán, e „szimbolikus térben” megélhető nemzeti nagyság – meglehet, épp a legendával tovatűnt honi emlékezetét is siratta alighanem. Aki nem igazán szerette, hisz mást, másokat bálványozott, ellenszenvét bizonyos elejtette most, szótlanság hullott reá, s még egy-egy könnycseppet is elmorzsolts talán. Emlékeink, vonzalmaink eltérhetnek ugyan, ám vannak pillanatok, amelyek egy, a lélek mélyén rejtőző közös áhítat részévé emelnek-némítanak minden embert, ha ritkábban akarózik közösségként léteznünk ma már, akkor is.

Albert Flórián, az utolsó – az eredményesség tényeivel is igazolhatóan világszínvonalú, magyar labdarúgózseni „megosztó” ember volt földi pályája során, ahogy majd minden, rendkívüli tehetséggel megáldott-megvert „közszerplő” az általában. Megosztó, ütközésre, szembesülésre, állásfoglalásra kényszerítő, megkerülhetetlenül tömörszerű jelenség, akár a hatalmas szikla a folyam közepén, akivel a part mentén tovacsorgó „langyosak” kivételével mindenkinek találkoznia kellett valahogy. Lénye a semmihez sem hasonlítható mámort, a fölrepítő öröm állandó várását-ígéretét, meg a – szintén semmihez sem hasonlítható – tehetetlen düh néha napi alkalmát jelentette vagy másfél évtizeden át, az üdvösségkeresés s a

pokoljárás gyakorta szétszalazhatatlan pillanatait, amit a játékok közül *így megadni* csak a labdarúgás képes nekünk. A győzelmet (a MI GYŐZELMÜNKET) tőle remélte, várta, követelte a szurkoló, s ha elmaradt, az okot az ő játékában, a játékhoz való – nem mindig áldozatkésznek tetsző – viszonyában találta meg legelőbb. Mert Albert Flóriánt, a Flórit, a Császárt – csak Beckenbauert emlegették még *így* nemzedéktársai közül – isteníteni s ócsárolni egyként lehetett, csak a zsenialitását kétségbe vonni, csak azt nem lehetett senkinek, az ellenfél legelszántabb szurkolóit is beleértve persze. Vélem, játéka, sorsa, – s mindennek a korhoz való viszonya, *így együtt!* – a magyar labdarúgás történetének leginkább összetett jelensége volt, azt pedig, hogy ennek fölfejtése, „megírása” – az eredmények lajstromozását meg a nosztalgiával kevert áhítatot meghaladni képes! – magyar sport- és mentalitástörténet egyik legfogósabb feladata lesz – nos, ezt állítani merem. Ez a történet, az Albert-jelenség története, nemcsak a játékról, a rendkívüli tehetségről, a világszínvonalú teljesítményről, a magyar labdarúgás utolsó igazán jelentős korszakáról, aztán a bukásról, hanem történelmünk, önmagunk megértéséről, annak lehetséges módozatáról (is) szól ugyanis. Albert, a *játékos* itt volt, nekünk szerzett felejthetetlen örömet, ha csillogott, s minket dühített, ha a pályán sétafikált, ám közben szűkebb (labdarúgó) s tágabb (nemzeti) létezésünk, emlékezetünk részévé is vált az *ember*. Aztán elment, *így lénye*, emléke eszméltető alkalom, akár történelmi *tükör* is immár.

Első mérkőzését – az NB I.-ben – 1958 novemberében, az utolsót – a válogatottban – 1974 májusában játszotta le. A két évszám mintha két országot jelentene, ami mégis ugyanaz, noha közben rengeteg lett a változás, s nemcsak a futballpályákon persze. 1958 még a félelmekkel terhes beletörődés, a forradalmat követő terror legkeményebb esztendeje, 1974 már az unalommal s egyhangúsággal színezett országos megelégedettségé – jóllakottságé? – inkább. Az első évben Kádár a gyilkos diktátor, az utóbbiban a jóságosan kacsintgató „apa” majd mindenkinek. 1958-ban labdarúgásunk a világ közvetlen élvonalában van – *így tudjuk*, hisz az Aranycsapat emléke roppant közeli –, 1974-ben már a második alkalommal hiányzunk még a világbajnokság mezőnyéből is. 1959-ben – épp a tizennyolc éves gyerekembar ma is folyvást vetített csodagóljával többek közt – 4:3-ra verjük az NSZK-t, 1974-ben 5:0-ra kapunk ki tőle, épp az Albert visszavonulását megelőző meccsen. 1958–59-ben reménykedtünk, hogy „nagy” csapatunk lesz megint (lett is, már 1959-ben Európa legjobbjai voltunk az év végi listán), 1974-ben némi rezignáltsággal állapítottuk meg – láthattuk a tévében is! –, hogy elment mellettünk a világ. A hatvanas években világ-, de legalábbis Európa-klasszisok sora rúgta nálunk a bőrt, a hetvenes évektől esély sem volt rá, hogy újak teremjenek (no jó: Kocsis Lajosból, Töröcsikből a képességeik alapján lehetett volna, de nem lett, a „be nem vált nagy reménységek” korszaka borult reánk). Miközben a kádári

„sikersztori” kikerekedni látszott, azonközben labdarúgásunk megindult a lejtőn lefelé, s – „részeredmények” ide vagy oda – nem is állt meg azóta sem. Albert, az „egyetlen magyar aranylabdás” nem játszott tovább (emlékezzünk: e fordulat a halálát követő hetekben oly epithetonjává vált a nekrológoknak, ami nemcsak a tiszteletet, a büszkeséget, de a valószínűsíthetően „örök egyedülvalóság” sajkását is földidézhetette), csak a varázsos emlék maradt nekünk, ami az idő múltával – mindig ez történik velünk-bennünk! – egyre fényesedett.

Nem ismertem Albert Flóriánt, miként élte meg aktív idejét, nem tudhatom tehát, még azt sem, hogy a körülötte kavargó, formálódó állapotokra való tudatos reflexiót mennyire gondolta fontosnak. Lehet, játszani akart „csupán”, s hogy játékával önmagának s a közönségének is örömet szerez, bőven elég volt neki. Kezdetben nem is lehetett másként, hisz a még iskolás gyerek azt tehette hétről hétre, amit a legjobban szeretett, a sokkok sorát átélte szurkolói tudat pedig akár az égi ajándékot, úgy várta azt, amit ő hozott. Az 1954-es döntő elvesztése, az aranycsapat szétesése meg a kínos svédországi kudarc 1958 nyarán (még az első körön sem jutottunk túl) valóságos letargiát okozott. Úgy tetszett, nemcsak a forradalom mámorát, de az önbecsülés esélyének ezt a maradékát is elveszi tőlünk, széjjeltapossa bennünk az idő, s akkor jött – Mátrai jellemezte így később – a „krumplitérdű” langaléta a maga hatvan vagy hatvanöt kilójával. A szájak tátva maradtak, de a szívek fölforrósodtak egy pillanat alatt. Első bajnoki meccsén kettő, harmadik válogatott találkozásán – Belgrádban! – három gólt szerzett tizenhét, illetve tizennyolc évesen, az az NSZK elleni – a klasszisok alkotta német védelmet lealázó – találat pedig pályafutása egyik legtöbbet idézett mozzanata – szinte védjegye – lett. Az a kapura törő lendület, fordulékonyaság, varázsos cselező, a saját testét s a labdát tökéletesen uraló koordinációs képesség, amivel föltűnt, még Puskásékra emlékezve is egyedül valóan utánozhatatlannak tűnhetett. Szellő léptű elegancia az erőlködés fikarcnyi jele nélkül, szinte szemtelen könnyedség, s a gól, a gólok futószalagon, a meccsetek eldöntők vagy a csoportosan esettek, többször is. Albert 1960-ban s 1961-ben (ekkor Tichyvel közösen) is gólkirály, van, hogy háromszor-négyszer, 1960 decemberének elején pedig hatszor (!) eredményes a Debrecen ellen. Nemcsak a Fradiban, de a válogatottban is „bérlete” van, 1960-ban bronzérmes az olimpián, s amikor a számunkra balszerencsés chilei világbajnokság jön – itt is gólkirály lett, igaz, tárbérletben, s szemtelen higgadságával Angliát „verte meg” – már ő a világ élvonalában számon tartott magyar labdarúgás első számú csillaga. Bármerre járnak, őt keresik, kérdezik, fényképezik, áhítattal nézik nők s gyerekek, zöld-fehérré festett nyugati autóval jár, gyönyörű színésznő a felesége, esküvőjét a Bazilikában tartja, s ezrek tolonganak a téren, hogy a párra egy pillantást vethessenek. Még csak huszonegy-huszonkét éves, ám a déli határ menti faluból Budapestre vetődött, évekig pincelakásban élő, aztán a fővárosból is kite-

lepített félárva gyerek a közben konszolidálttá pofozott-etetett, de még szegényes régi-új rend első számú sztárjává lett visszavonhatatlanul.

Sztárrá lett, mondom, vágyakat felszöktető idollá, holott életútjából a népmesék ifjú *hősének* szerepe következhett volna inkább. Mondjon bárki bármit, az Albert-jelenség titka itt, ezekben – a korábbiak által is meghatározott – eszterdőkben rejlik valahol, abban, ahogy a megalázott, leszorított közösség reményét, álmát megtestesítő-kitágító 1958–59-es „legkisebb fiú” a csábosan biztonságosnak, nyugalmasnak mutakozó hatvanas évekbe már mint ünnepelet – s egyben irigyelt! – sztár érkezett. E változás háttéréül szolgáló „nagy csalásnak” – tisztelet a kivételeknek – egy ország dőlt be önként, ne csodálkozzunk hát, ha e számára oly csillogást mutató kavargás csalárdságát a fiatalember sem látta át. Ő – említettem – játszani akart alighanem, császárrá lenni nem vágyott, inkább az új idolkok után áhító közeg tolt fel e „trónra” őt, a sorsa által determinált kitörni vágyás bizonyonnyal dolgozott benne, így a lehetőséggel, amit tehetségének köszönhetett, élni törekedett. Amit idő s szituáció adott neki, elfogadta menten, meg lehet, kivételezett helyzete előnyeinek is örült, de hát ott, akkor, az ő helyében másként cselekedni aligha lett volna képes bárki is. Akik szerették, állítják, semmit sem változott, szerény s tisztelettudó ember maradt továbbra is. Tény, hogy botrányok, a közönség számára is látványos sztárallűrök sem ekkor, sem később nem kísérték életét, lényében – illetve az általa megtestesített jelenség létezésének módjában! – mégis akadt „valami”, ami a barátokon s a rajongókon kívül sokak számára irritáló módon hathatott. Számosan lehettek, akik visszahúzódtásra, „háritására” való hajlamát arisztokratizmusként, nagyképűségként, sőt a szurkolók lenézéseiként érzékelték, holott magatartásának e rétege is törvényszerű volt alighanem. Gondoljuk meg: édesanyját alig háromévesen veszítette el – leánya róla kapta a Magdolna nevet –, amikor kicsi malmukat 1951-ben elvették, a család szinte menekülni kényszerült, Budapesten, majd Órszentmiklóson is egyik napról a másikra éltek, embert próbáló körülmények között, sorsukról még túl a hatvanon is torkot szorító keserűséggel beszélt. Nemigen válhatott a rendszer barátjává hát, így amikor az elképzelhetetlen siker minden hozadékával rászakadt – különböző rendű s rangú elvtársak, vezetők, egyéb sütkérezni vágyók keresték folyvást a kezét –, az inkább szemérmességre, mint kitarulkozásra hajlamos lélekben a tartózkodás formái erősödhetek fel akkor is, amikor „tartózkodni” sem a „vezetőktől”, sem a szurkolóktól nem volt ajánlatos. A tolakodó tömegektől eredendően viszolygott, s mihelyt tehetette, a család melegéhez menekült. Hogy Albert (túl)érzékeny s hiú is volt, elhiszem, ám óvatossága, megfontoltsága, látszólagos simulékonysága „felfelé” s látszólagos nagyképűsége „lefelé” csakúgy az alkat s a helyzet bonyolult összjátéka során alakult ki benne, mint kockázatkerülő ösztöne. A hierarchiát, amelynek élére került adottságként fogadta el, de – más alkat, más

kor! – Puskáshoz hasonlítható „érdekkijáróvá” nem vált még csapatkapitány korában sem, „helyét” nemcsak „természetesnek” tudta, de – gondoljunk a minimum hozzá fogható tehetségű, nála jó három évvel fiatalabb Varga föltűnésére – még óvta-féltette is talán, s az olyan szituációt, amiből „baj is lehet”, biztosan nem kereste soha. Előfordult, hogy mosdatlan szóval illette társait vagy az ellenfelet, ha szúrás érte – vagy úgy érezte, érheti –, visszaszúrta, de hátsó szándékkal aligha támadott, s mert intelligens volt, néha rutinos semmitmondással, ám mindig nagyon elegánsan nyilatkozott. Vélem: ahogy az öltözőben s azon kívül, ugyanolyan ösztönös módon létezett, „viselkedett” a játéktéren is.

A már említett – s az évekkal növekvő – irritáció ebből következett. Mert az elegancia szép dolog, de a szurkoló – kivált, ha fradista – csak a gólt, csak a győzelmet, csak a küzdést fogadja el. Mindig győzni lehetetlen ugyan, de nem küzdeni a győzelemért, ennél nagyobb vétket elkövetni nem lehet. S ama bizonyos – az alkatt eredeti hajlamából s a játékhoz való viszonyból is fakadt – „kockázatkerülő ösztön” itt visszaütött néhanap. Ártatlan beidegződés ide vagy oda, Albert Flórián csípőre tett keze a korszak magyar labdarúgásának – nem csak annak? – a szimbólumává lett. Épp azért, mert a legnagyobbtól látta mindenki, s e mozdulat a nézőtéren ülők számára nemcsak az elszántság hiányát, hanem a társak s a közönség lesajnálására való hajlandóságot is sugallhatta bizony. Főleg akkor, ha nem ment a játék igazán, s a játék – ez tudható – nem mindig ment „igazán”, s még ritkábban ment *pontosan úgy*, ahogy a csodákhoz szoktatott s az újabb csodákat áhító szurkoló várta hétről hétre azt! Sőt, volt, hogy a játék igen rosszul ment, s ilyenkor úgy tűnhetett, „tesz az egészre” inkább, csapatostól, közönségestől, mindenestől. S a látott, a hallott s a sejtett „dolgok” itt összeértek bizony. Azon a ponton például, hogy a középcsatár stílusa nem a pályát kilencven percen át felszántó játékosokéra hajazott, hogy egy-egy vágta után hosszan fújta ki magát, hogy néha, mintha az újabb jelenésre várt volna csupán, akár a primadonnák – ez a szó a hatvanas évek második felére játéka ironikus állandó jelzője lett szinte! –, no meg, hogy láthatta akárki (százak jártak egy-egy edzésre akkor még!), s maga Albert sem tagadta: ha nincs labda, nemigen szeret ő (inkább utál?) futni, edzeni. Aztán a kavargó hírek, híresztelések még, alappal vagy anélkül. Arról, hogy uralkodik az edzőkön, sőt, „eszi” őket (nem ette, 1969-ig, súlyos sérüléséig négy edzője volt csupán a tizenegy év alatt!), arról, hogy társai közül ezzel is, azzal is (Mátraival, Vargával) feszült a viszonya, hogy dühödten rúgta ülepen az őt edzésen leszerelni merészülő Szűcs Lajost, hogy ha gondol egyet, külön repülővel utazik Izlandra, vagy éppen sérültet jelent, hogy a pénzt igen szereti, s hogy egyáltalán – most már a valóságban is Császárnak képzelet magát. S mert kivételezett volt a helyzete, s mert a „vezetők” óvták-védtek, lesték a szavát, hisz valóban nagy szükségük volt rá, ebben a roppant összetett viszonyrendszerben a közönség kedvence a rendszer

dédelgetett kedvencének tetszhetett, aki uralkodhat, dirigálhat, kényeskedhet is, s aki csak annyit ad ki magából, amennyi szükséges, illetve amennyi éppen jólesik neki. Pedig a „történet” ennél bonyolultabb volt, de az egész még ma sem látható át igazán.

A történet logikájára figyelve feltűnhet ma már, hogy e részben érthető (Albert nem volt küzdő típusú futballista, s a „hangulata” is ingadozott néhanap), lappangó irritációk, híresztelések a legsikeresebb évek (1965–67) nyomán értek össze, 1968-ra biztosan. Mert addig – ellentétek, ellenérzések ide vagy oda – nagyon futott a szekér, s 1967 karácsonyára – bibliásan szólva – illési magasságba ért. 1965-ben a Vásárvárosok Kupáját – a későbbi UEFA-kupa elődjét – a Ferencváros a Juventust otthonában verve nyerte meg, s újra gólkirály lett Albert is. 1966-ban s 1967-ben az év játékosa, amit pedig 1966. július 15-én Liverpoolban művelt a pályán, az egyetemes futballtörténelem egyik legvarázsosabb alakítása volt. Ahogy ő játszott az előző két világbajnokság győztese ellen, úgy játszani még az Isten áldotta tehetség is csak egyszer képes életében. Európa legjobbjává 1967 végén választották, de a szavazók többségének szeme előtt a másfél évvel korábbi magyar-brazil káprázata lebegett alighanem (1966-ban a világbajnok angol csapat sztárja, Bobby Charlton lett az aranylabdás – érthetően), s az sem lehetett véletlen, hogy a lealázott dél-amerikaiak – a futball elsős számú varázslói – ha csak pár hétre is, valamiféle tanítómesternek hívták meg őt. Nemcsak a magyar, de a nemzetközi labdarúgó-társadalom is a lába előtt hevert. „1967 volt életem legszebb éve”, mondta később arról az esztendőről, aminek végén, karácsony előtt, néhány nappal fia születése s az Aranylabdáról érkezett hír vétele után, megfigyelési aktát nyitattak róla azok, akiknek állítólag a legféltettebb kedvence volt. Kétség ne legyen: figyelték őt persze korábban is, ahogy az egész élvonalbeli labdarúgást, kivált a Fradit (Varga Zoltánt például tizenhét éves kora óta már!), de miért pont ekkor, a sikerek csúcán érdemesítették (új?) önálló dossziéra is, újabb játékostársát – nem titok: Novák Dezsőt – „állítva reá”, nos, ez elgondolkodtató lehet. Tischler János kutatásai, Bocsák Miklós könyve (*Ki volt a Fradi besúgója? A „Nemere”-dosszié*, 2004.) nyomán a tények egy – nyilván kisebb – része ismerhető ma már, de annak az ördögien furfangos, egyben szenttelenül aljas, az „illetékesek” szeme láttára lezajló (nemcsak futball-) rothadást is a hatalmi érdek szolgálatába állító ideologikus, pragmatikus és (társadalom)pszichológiai viszonyrendszernek a fölfejtésével, amit Kádár rendje jelentett, alighanem még sokáig adósak maradunk. A viszonyrendszernek, ami „jó volt”, amiben „lehetett élni”, amiben elhittük, hogy a rothadás nemcsak a biológiában, de az ember s a nemzet életében is erjedés lehet, amiben a morális szétesés is emelkedésnek mutatkozhatott, s amiben még az ellenállási hevületet is a rendszer – átmeneti – erősítésére voltak képesek fordítani annak agyafúrtnak számító technikusai.

Tudom, aki nyugalomban, sikeresen vagy csupán (relatív) jólétben élte át a kort, igen nehezen fogadja el azt, amit évek óta mondogatok. Annak a rendszernek a legnagyobb s leginkább „maradandó” bűne a mindent átjáró és (évtizedekre előre is!) megfertőző hazugsága volt. Minden „pozitív” hozadékát – a kicsi biztonságot, a kicsi jólétet, a kicsi szabadságot – e hazugság ölelte látszat uralta s tartotta fönn ugyanis, s a lakosság számára ragadós életvezetési technikákat is ez dajkálta fel. A „megtalálom a számításomat” s a „kicsi melóval is egész jól ellehetünk” velejéig antiszolidáris és amorális, szinte az egész társadalmat átszövő ideájáról van szó, amiből miért épp a legnépszerűbb sportág maradt volna ki. Higgyük el, akkor és ott, a hatalmi szándék mélyén minden történésnek egyetlen célja volt: hogy 1956-ot felejtse már el a nép, hogy csak az a „borzalom” meg ne ismétlődhessék valahogy! Az önmagára talált nemzetnek a csodáját kellett szétverni, széthazudni, szétmanipulálni hát, ahogy lehetett, s vigyázni, figyelni közben minden, de minden gyanús jelre úgy, hogy senkit se zavarjon, ha figyelik, sőt, érezze úgy, hogy őt óvják-védik csupán, hogy csakis érte, miatta van az egész. Az erre kidolgozott „többdimenziósan dupla fenekű” módi lett aztán a valójában nem is létező – mert az éppen aktuális végeznivalóhoz igazított, a hatalmi ágak-szintek közti presztízscsaták által is színezett – „ideológia” vezérfonala. Mit jelentett ez? Hát azt, hogy legyen úgy „minden”, hogy valójában „semmi” ne legyen egészen úgy. Úgy legyenek viták, hogy ne legyenek, úgy legyen szabadság, hogy mégse legyen, legyen hazafiság, de „nacionalizmussá” ne legyen, legyen jelen Németh László vagy Illyés Gyula műve, de a lényegük nehogy fölszívódjék, politizáljon mindenki, de véletlenül se akarjon politizálni „rajtunk kívül” senki, s persze legyen jó foci, szórakozzon a nép, de a vele együtt járó közösségteremtő élmény és tudat még véletlenül se üthesse föl a fejét (nagyon emlékeztek még az 1954-es vébédöntőt követő tüntetésre!). Szóval mindenki „találja meg a számítását”, s ha megtalálta, legyen is az elég neki. A kádári rend szerette a „példaképeket”, ám nem akart „hősöket”, akiknek tehetsége, példája, morális hatása uralhatatlanná válhat (konok, rendkívül tehetséges, egyesek szemében szinte jelképpé nőhet – írta a jelentéseket összegző, s az újabb végeznivalókat megszabó belügyis ember Varga Zoltánról 1968 elején). Ha ilyen „kezelhetetlen alak” tűnt fel a művészetben, a tudományban vagy másutt, gáncsolták, tönkretették bármi áron, vagy legalábbis – erővel, fenyegetéssel, kivételezéssel, hízelgéssel, netán ezek kombinációjával, mikor mi volt célravezető – igyekeztek a „helyére szorítani”. Így lett ez a fociban is, az ár nem számított.

Ezúttal az amorális állapotokhoz („kaparj kurta, neked is lesz”, más – szolidaritás, közösség stb. – nem fontos) illeszkedő futballközeg s a hatalom szintén amorális, mindent kordában tartó, felügyelő törekvése „ért össze”, s ennek meg is lett az eredménye. Nem titok ma már – a korban sem volt az –, hogy a pályán (kiesés elkerülése, kupaszereplés vagy csak „ez most kényelmesebb, s jövőre majd

mi is kérhetünk”) például adták-vették a meccseket. Ez – anyagilag is – mindenkinek megfelelt, mindenki úgy tett mintha..., csupán a néző volt átverve alaposan. Bocsák Miklós is leírja, dokumentumokkal igazolja, hogy a „belügy” a figyelőket is figyelő, elhallgatni semmit sem képes ügynöki hálózatnak köszönhetően, mindenről tudott, de a tudást nem a labdarúgás megtisztítására, hanem újabb ügynökök „fogására”, manipulálásra, „dezinformálásra” s önnön fontosságának bizonygatására használta csupán. Bundameccsek, elvtelen „vezetői” ajnározás, „ügyek” eltussolása, álamatőrség, volt itt minden, rothadhatott az egész szerkezet tovább, csak a hatalom biztonsága, csak az számított. A legártatlanabb jelről is tudni akart a „cég”, az „összeesküvés” esélyét szimatolták mindenütt – 1964 szeptemberében a Fradi bajnokságát követő utcai összetűzésekből kiindulva szívesen kreáltak volna egyet, de nem lehetett, s az ötlet alighanem „odafent” sem kellett –, s egyre különösen vigyáztak: nehogy túl magasra nőjenek azok, akiket rajongás vesz körül, akiknek – „alkalmatlan” időben – hátha figyel szavára is a tömeg. Mert tömegek jártak meccsre akkor még, a Ferencváros – e levakarhatatlanul nacionalista s ellenzéki hírű csapat – mérkőzéseire különösen, az Albert iránti hisztérikus szeretetet pedig 1967 végére az egekbe szökött. Hogy a friss aranylabdás akart-e valóban *úgy* hatni a népre (dehogyan akart, inkább menekült a tömeg elől!), nem számított, útját kellett állni, avagy „letörni a szarvát” mielőbb. Lehet, a Császár „túlhatalma” is szemet szúrt (esetleg a Dózsa, a Honvéd vagy a Vasas bajnokságáért szurkoló nagykuttyák valamelyikének?), van, aki szerint rendre kilőtte, „kidumálta” a csapatba épített besúgókat, s ezt a nagyhatalmú III/III még neki sem tűrhette el. Tény, hogy megnyílt az (újabb) dosszié, s csodák csodájára a labdarúgót érintő híresztelések 1968 elejétől feltűnően sűrűsödni s radikalizálódni kezdtek. Ha akar, játszik, ha nem akar, nem, hatalmaskodik, kiüldözte a Fradiból Mátrait, útszéli hangon szól – főleg fiatalabb – társaihoz, csak a pénz érdekli, nem hajt eléggé, ellazsálja az edzéseket, és így tovább. Úgy tűnt, az újságok is bátrabbak lettek, 1968 nyarán Varga Zoltán – igaz, a nevét nem említve – egy interjúban egyértelműen „leprimadonnázta” őt (ez a beszélgetés *így* egy vagy két évvel korábban aligha jelent volna meg). Mintha levették volna a kezüket Albertről „valakik”.

E felélénkült figyelem következményeinek mennyi szerepe volt a megtorpanásban, nem tudható, tény, hogy az 1968-as Fradiból, noha újra VVK-döntőt játszhatott, fogyott a korábbi lendület, a bajnokságot – a százkét gólt lőtt Dózsa előtt – csak egy ma már „legendás” bundameccsnek köszönhetően nyerte meg, s Albert teljesítménye is egyenetlenebbnek mutatkozott (sokkal kevesebb gólt rúgott például, mint 1967-ben). 1968–69 amúgy is fordulat lett labdarúgásunk történetében, s fordulat lett az utolsó magyar világsztár pályafutásában is. Az a sokkal nagyobb fizikai felkészültséget igénylő „totális futball”, aminek legszebb változatát a hollandok játszották hamarosan, készült a világra már, s az emlegetett amorális

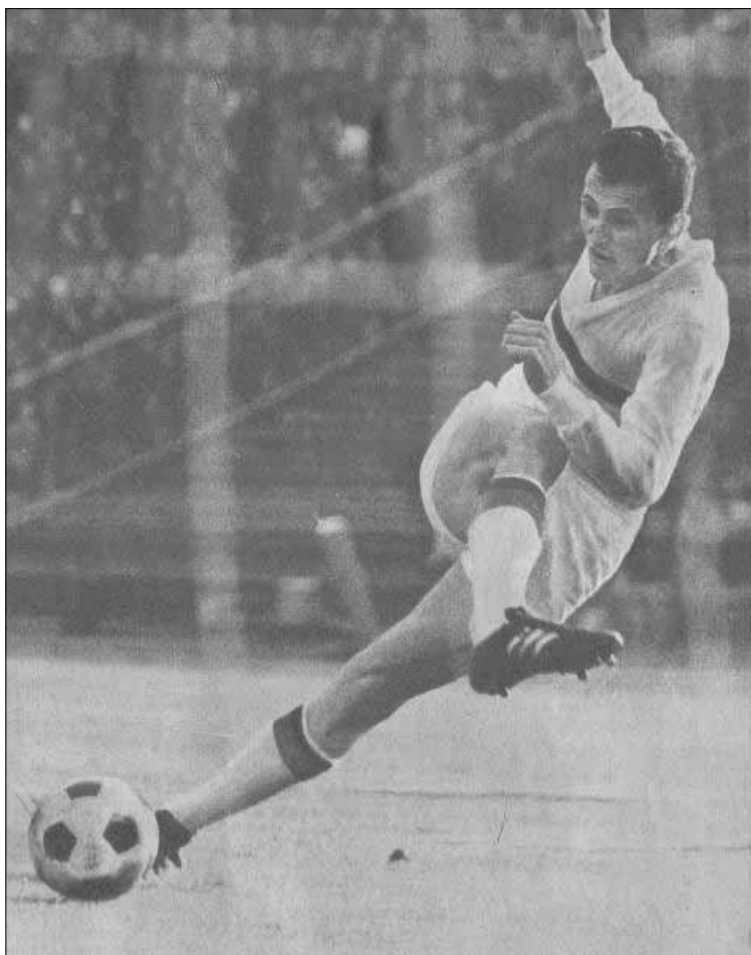
érték- és érdekvizonyoktól szabdalt honi játéknak ezzel lépést tartani esélye sem lehetett. Miközben a világ gyorsulni kezdett, mi mintha a „helyben járásra” váltotunk volna át, a korábbi évek csillagai – Bene, Göröcs, Farkas, Mészöly stb. – is halványodni látszottak hirtelen, a világklasszis-gyanús Varga Zoltán – aki ösztönösen bár, de a rothadást a bőrén érezte szinte – 1968 őszén kilépett a „rendből”, s jó fél esztendő múltán Albert is kidőlt. Azt, hogy súlyos sérülése Borbély Pál öt nappal előbbi, szokatlanul éles Népsport-beli kritikájának volt-e „köszönhető” Koppenhágában, ily egzaktussággal nem állítható, de hogy az esztendő kényszer-szünet e pályafutás végére pontot tett lényegében, az igen. Némi cinizmussal azt is mondhatnám, hogy a „legjobbkor”. Mert lehet, hogy a korábban „érinthe-telen”, s most vérig sértett aranylabdás életében először dühösen „küzdenni akart”, s belement a „csínbe”, olyat tett tehát, ami az ő – a hatvanas években világszínvo-nalra elég – játéknak sosem volt a lényege, ám az új módiban már elementáris alapkövetelménynek számított. Játshatunk a gondolattal: mi lett volna ha..., csak nemigen érdemes. Ha van Albert, lehet, nincs Marseille, s a világbajnokságra is kijutunk, ám a magyar futballt uraló tendencián szerintem az sem módosított volna sokat, hisz az egy önerőből változásra képtelen önszemléleti csapda foglya volt, s ennek lett volna a foglya a játékos is. Fölépülése után, 1970. április és 1974. március közt játszott még ugyan, a búcsúmeccsel együtt hatszor az ingadozón teljesítő – még így is az akkor kudarcnak érzett Európa-bajnoki negyedik helyet elért – válogatottba is bekerült (gólt nem szerzett), de az a világ már nem az ő világa volt, s aligha csupán a folyvást rakoncátlankodó térde miatt.

Mindez pályafutásához biográfiai és kronológiai értelemben tartozott csupán. A bajnokságtól a Népstadionban, a válogatottól – ez volt a hetvenötödik mérkőzése – Székesfehérváron, Jugoszlávia ellen búcsúzott. Könnyezve, vastapstól kísértén, de azt hiszem, mégis keserűen. Mi minden kavaroghatott benne, az ő titka maradt, de hogy művét csonkának érezhette, ebben biztos vagyok. Azt, hogy ha nincs a sérülés száz, száztíz vagy százhuszszoros válogatott lehetett volna, nagyon sokszor emlegette később, pályája méltatlannak érzett zárata rengeteget foglalkoztatta, gyötörhette hát, s tán nemcsak azért, mert szerette volna megelőzni az Aranycsapat zsenijét, a százszor (ma már úgy tudjuk, százegyszer) játszott Bozsik Józsefet. Amit elért, nem vehette el tőle senki, de akadhatott a lélek mélyén „valami”, ami hangos szóval bevallhatatlan maradt mindörökre. Mi lehetett ez, találgatni nem akarok, ám az élet hátra lévő évtizedei – csak a felszíni történésekről tudva valamennyit – azt súgják nekem, hogy mindazt, ami történt, sem Albert Flóriánnak, sem labdarúgásunknak nem sikerült feldolgoznia. Ha a „civilre” gondolok, nekem a súlytalanság, az igazi jelenlét hiány jut eszembe legelőször talán. Az, hogy tehetségéből, játéknak emlékezetéből, tanulságából szinte semmit sem sikerült a magyar labdarúgás javára fordítani, mert nem is sikerülhetett. Az, hogy az utolsó

magyar világszínvonalú futballteljesítmény nem lett folytonosságtudatunk részévé, lévén, a folytonosságtudat is az ő pályafutásának esztendeiben szakadt meg végképp, s csak a fájó vagy csillogó szemű emlékezés, csak a nosztalgia maradt meg nekünk. A tudat – ha nem is szívesen beszélünk róla –, hogy az a kádári rend, amelynek legcsábosabb esztendei e varázsos zseni legjobb éveivel nagyrészt egybeestek, tökéletes munkát végzett bennünk és általunk. Mert úgy lettünk kifosztva, hogy nem vettük észre, sőt, a kifosztásból még jól is éltünk, még örvendtünk is neki néhanap, s nemcsak részei, de – akár öntudatlan – cselekvő részesei is lettünk a romlásnak szinte mindannyian. Albert Flórián is, sőt, mert ő volt e „szakmában” akkor a legnagyobb, ő volt a részese – s az áldozata is! – igazán.

Ő volt az, aki a velejéig hazug korszakon valósággal átbalettozott, hogy aztán megtörtén, szinte bénultan hulljon alá, aki e „kancsalul, csalfa egeken” csillogva adott örömet mindenkinek, hogy zuhanása után egyedül maradjon (mennyire jellemző, hogy súlyos sérülésének estéjén alig maradt valaki a szállodai szobában vele). Ő volt az, aki gyönyörködtető játékával segített elviselni a kort, de aki segített egyben „bebetonozni” azt, mert segített megalkudni, legalábbis számítgató módon együtt élni vele. Albert ama „dupla fenekű” korszak legnagyobb sztárja, kirakatembere, de a romlásfolyamat része, öntudatlan gerjesztője s kárvallottja is lett szinte egy időben, miközben a csoda, a játék méltóságot adó formája – akár csak a Kosztolányi által húsz esztendősen siratott ifjúság – tovatűnt, s keserűen, révedezve, ám tehetetlenül maradtunk, akik maradtunk, a számvetéshez is bénultan talán. Albert Flórián élete s labdarúgó-pályafutása ennyiben a Kádár-kor kialakulásának, virágzásának, kezdődő romlásának és történelmi hagyatékának a lakmuszpapírja valóban. A hagyatékának is, mondom, hisz aligha véletlen, hogy a visszavonulása utáni magyar labdarúgásból ő valójában tökéletesen kimaradt, ha mindennap bejárt a „munkahelyére”, akkor is, ha róla nevezték el a Fradi-stadiont, akkor is. Ha az eredendően melankóliára hajló, hidegen tervező, de alapvetően kudarckerülő alkatára gondolok, azt is érteni vélem, miért nem óhajtott ő élvonalbeli edző lenni igazán (hogy ne lehetett volna, ha nagyon akar, nem hiszem el). Előbb az ifiknél, aztán Líbiában próbálkozott (illetve keresett pénzt), klubjában ilyen-olyan tisztségeket kapott, de igazi „foglalkozása” az Albert Flóriánként való, a gyakorlatban terméketlen létezés lett valójában, annak a sportágnak honi „emlékműveként”, ami az egykori áhítatot idéző módon idehaza már biztosan nem létezett. Azok a napra nap kitűzendő célok, amelyeknek tudatát édesapja, mint életvezetési stratégiát hagyott reá örökölni, szétáztak – s számára értelmetlenné váltak – a korban s időben valahol, hogy mint edzőt szidják, aligha hiányzott neki. Valószínű, hogy lelke mélyén a múltban, már-már a szobor-létben élt. „Súlytalan” – mert igazán hatni, a viszonyokon változtatni képtelen – jelenlétével is az újabb magyar történelem súlyos tanulságaként! Csak a család, életének alighanem

leghitelesebb tere, maradt megtartó szigetként neki, hisz aki a fia megrendítő fájdalmának szemtanúja volt, láthatta, hogy ifjabb Albert Flórián nem az aranylabdás sztártól, hanem az édesapától búcsúzott. Mert lehet, lényén a romlást nevelő kor gyarlósága is átütött, nyomot hagyott, de hogy a legfontosabb pillanatokban a szeretet törvénye szerint tudott élni, mégis bizonyos. Mi, kívülállók meg hihettük, hogy a futball varázsa az ő pusztá jelenlétével is üzenhet még, de most e hittől is búcsúzhattunk talán. A hittől, a bizonyosságtól, ami – akárcsak a Ferencvárosi Torna Club – nemzedékek sorának tudatot és tartást adott étosza – amúgy is egyre messzebből integetett már nekünk. Fehér márványtömb az immár (legyen ez majd a sírköve) egy karcsú örökzöld árnyékában.

Albert Flórián (1941–2011)

(forrás: tempofradi.hu)

Németh István Péter

Amleth dől a kapufához

avagy szvít-tételek és variációk egy témára Ködöböcz Gábornak

*„Ha magammal vihetném majdan
a végső utamra; Kháron ladikjába
való a labda...”*

(Mezei András: A Törvény tükre)

1.

Jópofák vagytok, srácok,
Jópofák;
Én védjem a tizenegyest,
Míg föl sem érem a kapufát.

Azért lássátok,
Ahogy lábamról a labda
Fölpattan a Napba!

2.

Bizton állok a földön.
Lábfejemmel
Föl-fölrugdosom a babzsákokat,
Majd hagyom pillanatra
Megpihenni azon.
Ennek az egész
Mozdulatsornak
Az adhatna értelmet,
Ha látnád Te is.
S azt is tudnád, hogy
Maga a szerelmem
Akkora, mint az
Égig érő paszuly.

3.

A pálya szélén
 Betapasztottad a térdem.
 Bicegtem, ám
 A fénybe lendítettem mindkét
 Karom a meccs után.

Éjszaka micsoda vihar volt.
 A platánfa ágait megnyúzta.

Nekem meg felhorzsolódott
 A szívem is.

4.

A Magyarósi dombon volt jó
 A többi gyerekekkel szánkózni,
 Halkan pilinkélt alá a hó,
 Nagyot huppant a ródli.

Mit sem ért a szó: AZTÁN A ZOKNI
 ÁT NE ÁZZON! ÖTRE, UGYE, JÖTTÖK?!
 Nem akaródzott hazajutni,
 Bár gőzölgött otthon a sülttök.

Tárt karral a havazást kavartuk
 Tovább, s irány a focipálya! –
 Hol még elhessentem azt a varjút,
 Mely gubbasztani ült a kapufára.

5.

Keszthely felé,
 De még a Reptéren innen,
 Amerre a katonatisztek kertjei kezdődtek,
 Az úton balra terült el
 Egy kis futballpálya.
 Nem igen kedvelték a focizni szerető
 Tapolcai gyerekek, mivel a játékterén
 Állt egy ki nem vágott fa.
 Vastag volt a törzse, ép a lombja, erős a gyökérszete.

Egyszer aztán mégsem jutott a csapatunknak más hely.
 Kelletlenül kezdtük a meccset. Miatta.
 Hogy mért is van ott az a fránya fa.
 Aztán belelendültünk.
 Néha már igazán pontos és pompás passzokat is adhatott
 E tényleg falábú barátunk, mivel a mérkőzés
 Véghajrájában rúgott gólörömnél –
 Megöleltem.

6.

A városszéli focipályán a kapufák.
 Mögöttük az alkonyat.
 A kapufák találkozásában
 (magyarán: a vinkliben),
 A 90 fokos szöveget bezáró lécek között,
 Akárha mértanfűzetemben a derékszöveget jelző pont:
 A Nap.

„A lemenő Nap
 Éppen a pipában:
 Mennyei gól.”

Ezt gondoltam, s nem tudtam még,
 Hogy ekkor lettem költő.

7.

Nagyon szerettem gyerekkoromban
 Futballozni. A pályán pedig
 Ugyanazt a barátságot éreztem
 Csapattársaim és ellenfeleim iránt,
 Akik egyformán maradtak el tőlem,
 Mivel felnőttünk.

1990-ben – a költő szavával élve –
Az emberélet útjának felén,
 Velencében egy templom előtti terecskére
 Jutottam, ahol hozzám gurult
 Az ott játszadozó gyerekek bőrlabdája.
 Boldogan rúgtam vissza nekik,

Bronz-lova bronz-nyergében moccsatlanul
Irigyelte a mozdulatom bronz-Colleoni úr is tán- - -

Ma, 2002. november tizenkettedikén
Tapolcán volt iskolám udvarából
Az ott focizó gyerekek bőrlabdája szállt át
A kerítésen, s lábam elé gurult éppen.
Az utcáról visszarúgtam nekik ezt
A pompás, kisbolygónyi játékszert.
Nyirkos piros és sárga falevelek
Pördültek le róla, mikor visszaíveltem
A földóhoz.
A késő őszi délelőttben röpdöstek felém
A köszönet szavai gyerekhangon.

Meghatódtam,
Hogy minden emberi számítás szerint
Ez már jócskán a második félidő nekem,
S a Jóisten nem fújta le még meccsemet.

8.

Ázott avarillattal szállt
S oly alacsonyan a Nap,
Hogy éppen súrolta csak
Homlokomat.

Már itt van az est
S ím: elhibáztam
Felhőfejest.

De félelmeimet gyúrtem be
A mezembe
Szivem felett.

S meg is indulok, ha kell
Hát kerülnöm kell a fél világot,
Hogy messzire vágott
Koponyáinkat megkeressem
Akárha egy labdaszedő gyerek.

Demeter József

Necces labdák nélkül

Demeter Lehel édesapja vagyok én,

nem pedig Ő az én fiam, a többszörös Magyar Bajnok. DeJó... Hisz szerintem is minden szülő azt szeretné, hogy! Gyermeke többre vigye, mint ő – a fejlődés íratlan törvénye szerint. A viszonyítással való érvelés apodiktikus létformatényező, mégis! Az elfogultság... szubjektivitása sok mindent felülírhat. A sportban viszont az eredmények többnyire önmagukért beszélnek. Nem elvontak, de! A hozzájuk vezető út...

Nos, eléggé furcsa – írott-beszély ez a fiamról, a fiammal. Sportszerű leszek: köszönöm a felkínált lehetőséget!

Szokatlan iromány. Szoktatom...

Ballószög-Kecskemét járatra száll fel a feleségem – hajnalok hajnalán – az első buszra, mely munkába indulót dőcög, zötyög... Megtelik. Motordünyögő-morgó, szundítás, doromboló, horkolás csönd, amikor! Hirtelen megszólal a sofőr rádiója: VILÁGSZENZÁCIÓ!

Az erdélyi származású, magyar válogatott asztaliteniszező, Demeter Lehel – az Európa-liga selejtezőn – legyőzte az idei egyéni világbajnokot...

Gyergyóalfalusi feleségem örvend, pontosabban: nagyon örvend a hírnek, és!
Hallgat.

Székelül hallgat.

Hasonló helyzetben, száz édesanya közül kilencven elkiáltja magát, ez az én fiam, avagy! A szerényebbek odasúgnak a szomszéd utasnak... Az én feleségem még ezt sem teszi, legfőnnebb! Töröl egyet a szemén, a szívéen...

Veszekedések – örömök

Szülő-edző, edző-szülőként, mondhatni, fél életemet (életünket) az asztaliteniszre tettem fel. Marosvásárhelyen – újságíróként dolgozva – kötetlen munkámnak hála, időm nagy részében, délelőtt, délután, következetesen a két fiamat edzettem. (Minden versenyre elkísértem.) A hivatásos edzők munkáit segítő – ingyért. Szép summa.

Harmonikus családi együttműködés – feleségem hathatós támogatásával. Veszekedések – a pingpong miatt, határtalan örömök – a pingpongnak köszönhetően.

Nagyobbik gyermekünk, József végül a továbbtanulást választotta, ő ebben volt tehetségesebb. Ma – kétdiplomásént – országos intézménynél osztályvezető. Az asztaliteniszt sem hagyta abba, Budapest bajnokságban püföli a celluloid labdacso...

Kedves Olvasó: Általános vélemény, hogy az ilyen sportmegszállott apák azért

szekírozzák gyermekeiket minél jobb eredmény eléréséért, mert nekik mindez nem adatott meg.

Megszállott apa: Esetemben ez nem éppen így van. Ötféle sportot űztem, viszont ez a mai edzőmunkához képest szórakozás volt. Pingpongozni később, a fiaim kedvéért tanultam meg, azért, hogy! Velük lehessenek. Közismert tény, sosem azt tanulja meg hamarabb a gyermek, amire tanítják, hanem amit lát. Hetente egyszer még ma is játszom Lehelrel, ő az én legjobb, legőszintébb barátom.

Kedves Olvasó: Fordítva is így van?

Demeter Lehel: Ziccer! Beütöm, igen.

M. a.: Pingpong nélkül már el sem tudnám képzelni az életemet, az életünket. Ez köt össze. A sport mellett a szépirodalmat is megszerettem a fiaimmal. Lehel kortársírókat is olvas...

- Halló! Mit csinálsz, Lehel? Olvasol!?
- Igen.
- Mit?
- A pénzemet...

Ez aztán a duplaszékely! Zuágysz...

FEKÁLIA – ESTI MESE

Ceausescu-Románia. Nem Novum Forum Sicullorum, nem Marosvásárhely, hanem „Tirgu Mures” városban, egy tömbház alatti fekáliás pincében, lompos farkú, világító szemű patkányok „leselkedése” közepette; központilag megszabott jegyrendszeres vacsora előtt – naponta: ping-pong!, ping-pong!, pattogott, pongott, a fehér kaucsuk labda, ami azt jelentette, hogy! Egy megszállott apa edzette a fiait.

M. a.: Hogy emlékszel a patkány-páholyos-fekáliás edzésekre?

D. L.: A fekáliadagályok után a betonba ivódott maradékot tömlővel, hideg vízzel mostuk, frissítettük – a helyiséget, hogy némi oxigénhez jussunk.

Kedves Olvasó: Minek kellett ott edzeni?

M. a.: Hát ez az...

D. L.: Utáltam a fekáliás pluszedzést, a soklabdázást, de kellett, mert mindenki, aki érvényesülni akart, ezt tette más-más körülmények között. Gyermekek-korcsoportban az edzés mennyisége mindennél fontosabb – egy bizonyos korig... A legtehetségesebbeknél is. Az „ifi” végétől kezdve ez már másodlagossá válik, ugyanis, a játékleleményt nem lehet tanítani – a felnőtté váláskor alakul, teljesedik ki. Semmilyen pluszedzéssel nem pótolható. Fejleszteni, akinek van, leginkább játékkal, meccsekkel lehet – minél jobb partnerekkel, ellenfelekkel. Világjáróan...

M. a.: ... nem pedig a fekáliás pincében.

D. L.: Visszatérve arra a luxus pincére, a sikerélmények majdhogynem megszüpítették az orrfacsaró negatívumokat. Az esti mesék feliratait viszont nem. Még

ma is sokszor álmodom azt, hogy gyermek vagyok újra. A délutáni edzésekről későn, lihegve futunk haza a bátyámmal, beesünk az ajtón, kapcsoljuk be a tévét, és! Sfirsit, vagyis: Vége. Már csak ennyit láttunk a rövid esti meséből. Következhetett a pince – nem volt mese... Rendszeresen.

M. a.: A következetesség nagyon fontos nevelési tényező. Azt mondtam, főleg a fiú gyermeknek: sportolnia kell.

Újra az asztaliteniszt választanád?

D. L.: Az asztaliteniszt a bátyám választotta, és én követtem őt. A tornát emiatt hagytam ott.

M. a.: Megbántad?

Bugyi – személyi iratok

D. L.: Visszagondolva, nem is tudom milyen sportág lett volna megfelelőbb nekem. Újra ezt választanám, talán nem Magyarországon... Más országba is hívtak, és mi mégis idejöttünk, (1990-ben) nem véletlenül. A piros-fehér-zöld ragaszko-dást belénk égette a család, a kisebbségi sors. És sajnos, itt ébredtem rá, hogy erdélyiként Magyarországon is kisebbségi vagyok... Ami a szívemen, a számon – alapon, még ha szerényen is, a magyar érzelmet nem tudtam leplezni. Mire észbe kaptam, késő volt.

M. a.: Mindezek ellenére, vagyis a keserű szájízen túl elértük a kitűzött célt, amiért az anyaországot választottuk. Tiszteletedre is többször felcsendült a magyar Himnusz, hál' Istennek. Mikor hívtak Magyarországra?

D. L.: A forradalom előtt. Személyi iratainkat a püspökladányi nagybátyám, Nagy János felesége, Erika néni a bugyijába rejtve lopta ki az országból. Nekik nagyon sok mindent köszönhetünk, főleg „Jankónak”, aki fiaként szeretett, támogatott, szponzorált engem. Nyugtassa a Jóisten békében! Csodálatos ember volt, sosem felejttem el.

M. a.: Én sem. A forradalmat viszont már félig-meddig elfelejtettük, pedig! A „módszerváltásnak” köszönhetően terelődött hivatalos mederbe az áttelepülésünk. Ami nem volt leányálom.

D. L.: Tizenkét éves voltam akkor. Román korosztályos bajnok. Közel minden lehető-lehetséges versenyt, címet megnyertem – egy-egy korcsoporttal fönnebb is. A legrangosabb gyerekversenyt, az Ezüsttűt úgyszintén. Nyolcévesen a tíz-évesekét, tíz évesen a tizenkét évesekét. Dél előtt iskola, délután edzés a klubban, (Constructorul-Építők, Sportiskola). És utána – nem volt mese... Később – az anyaországban sem...

M. a.: Arra számítottunk, hogy magyarokként egyenlő esélyt kapunk. És hogy az anyaországban nem kisebbségiként kezelnek, nos mit ad Isten, pont a fordítottja történt.

Átköltözésünk után az itteni sportviszonyok miként hatottak rád?

D. L.: Romániában, magyarként 8-12 éves korig minden áron nyernem kellett, hogy anyagilag támogathassák a klubbot, mert országos első helyezéseket csak én szállítottam akkor. Magyarországon, „románként” kellett többet teljesítenem, és ez sajnos – már magyar állampolgárként – az első nemzetközi versenyemen, a serdülő Eb-n nem sikerült. (Ennek egyik oka az volt, hogy változtattak az agresszív stílusomon, a biztonságosabb játéért.) Minden versenyszámban olyan románoktól kaptam ki, akiket otthon megvertem... Túl nagy volt a nyomás rajtam. Újonnan érkezettként megfelelni a magyar válogatottnak, a családnak és persze jómagamnak, parasztdacból megmutatni a románoknak, hogy hiba volt engem mellőzniük...

M. a.: Kifejtenéd ezt bővebben?

D. L.: Romániában, újoncként a serdülőknél is az első háromban voltam a ranglistán, és egyetlen nemzetközi versenyre sem vittek ki. Sajnos mindez, túl nagy lelki teherként bizonyult nekem.

M. a.: Milyen következménnyel járt?

D. L.: Rám sütötték, hogy nem tudok külföldiek ellen pingpongozni. Több mint 7 évnek kellett eltelnie, hogy ezt a bélyeget, az első egyéni felnőtt Magyar Bajnoki cím megnyerésével lemossam magamról, pedig a korosztályomból „a gáncsoskodások ellenére” senki sem vitte annyira, mint én.

M. a.: Mire volt elég?

D. L.: Arra, hogy ranglistavezetőként kiutazhattam az Eb-re – önköltségen!...

M. a.: A szekér megelőzte a lovakat. Menjünk vissza egy kissé az időben – a serdülőkorig.

D. L.: A Postás Sportegyesület, személyesen, Temes Péter vezetőedző hívott a klubba. Az én vezényletemmel nyerte meg a Postás SE a serdülő Magyar Csapatbajnokságot. És ezt a címet az ifiknél, Gerold Gáborral, Jakab Gáborral mindig megvédtük. Miután mi ebből a korosztályból kinőttünk; tudomásom szerint, több címet a Postás nem nyert.

M. a.: Mikor is kerültél be a felnőtt csapatba?

D. L.: 15 éves koromra már beküzdöttem magam – Gerold Gáborral – olyan játékosok mellé, mint: Németh Károly, Bátorfi Zoltán, Kalmár Tamás, és! Mercz Gábor – nyugodjék békében!, évekkal később autóbalesetben hunyt el, a Magyar Bajnoki döntő előtt. Épp ellenünk kellett volna játszania. Tizenhat évesen már a szuperligában is szerepeltem. Nagy öröömre szolgált, hogy példaképem, Klampár Tibor, aki még Waldnernek is példaképe, rendszeresen foglalkozott velem. Hál’ Istennek, a Postásban, világbajnokokból volt bőven – Kreisz Tiborral is sokat edzhettem. Az örökifjú Nemes Attila bá’-val pedig – éjszakákba nyúló csatákat vívtunk. Köszönettel tartozom Temes Péter vezetőedzőnek, aki a későbbiekben a felnőtt válogottnak is számított játékomra.

M. a.: Mire emlékszel legszívesebben a Postásban eltöltött időszakból?

D. L.: Az ottani utolsó évemre, amikor második helyezést értünk el a csapattal, holott az elvárás az első háromba jutás volt. Chen Weixin és Németh Károly mellett, két fiatalal, Gerold Gáborral és velem állt ki a csapat. Azért nagy eredmény ez számomra, mert azt a Kiskunfélegyházát sikerült harmadik mérkőzésre kényszerítenünk, akit évekig senki sem tudott legyőzni, de még megszorítani sem.

M. a.: A Postás után, engedvén a csábításnak, Kecskemét következett, húzóemberként, eredményeid felfelé ívelése is – 10 éven át. Hogy emlékszel erre az időszakra?

D. L.: Elsősorban is az anyagiak miatt döntöttem a Hírös város mellett. Ezt a mai napig sem bántam meg. A Kecskeméti Profitholding Spartacus, Ujhidy Tibor hathatós igazgatása mellett, Fodor Miklós vezetőedző irányításával, ambiciózus, feltörekvő csapat volt. Rendszeres, minőségi edzésekkel. Ennek köszönhetően, érkezésem után a csapat-és az én eredményeim is számottevően javultak.

M. a.: Felsorolnál néhányat?

D. L.: Mikor Kecskemétre igazoltam, 20 körül lehettem a felnőtt ranglistán; pár év múlva már ranglistavezető, köszönhetően a 2000-ben megnyert Magyar Bajnoki címnek.

M. a.: Leírhatatlan örömben ezt meg is verseltem:

MILLENNIUMI BAJNOK

*– sportintelem helyett 2000-ben –
Lehel fiamnak szeretettel*

A bajnokok útja rövidtáv –
Csak néhány esztendő. Rajt-
Vonaluk a tavasz; szent cél a
Nap – föld-zeniten fénylő.
A bajnokok élete örökös
Csatarend. Győztél – folytasd!
Vesztettél – folytasd!, hisz
Állandó küzdelem az élet, de!
Nem egyszer „az nyer igazán, aki
Veszt.” Viszont – a vágy
Végtelen: harc kell a terem-
Sportolónak, hogy a természet
Lágy ölen néha megpihenjen. Az
Ellenfél pedig semmilyen
Léptékben ne ellenség legyen.

Fiam!

Most, hogy a magyar bajnokok
Soraiba léptél – piros-fehér-zöld
Színt ragyogtat szívem szószékén
A vér; mert a színtiszta ég is
Villámlik, s a borult menny
Magyarul ragyog itt –
Éltesse églő siker a celluloid
Glóbusz(ka) földi helytartóit!

(Budapest, 2000.03.05.)

– Az Ecetfa című kötetemben látott napvilágot –

Ezt a verset az Asztalitenisz szaklapban szerettem volna leközzölni, el is kérték tőlem, állítólag tetszett nekik, de! A mai napig sem jelentették meg... Most jöttem rá, hogy miért...

Kedves Olvasó: ...mert csak egyszer szerepelt benne a piros-fehér-zöld...

A CÍMERES MEZ VISSZAÜT

M. a.: Ugorjunk egy nagyot. Idézet a Magyar Nemzet 2011. dec. 9-i, pénteki számából:

„III/III-as volt, de élet halál ura ma is.” Továbbá, részlet a cikkből: „Szinte nincs olyan bizottsága a Magyar Asztalitenisz Szövetségnek (MOATSZ), amelynek Juhos József ne lenne tagja. Ő a szakmai alelnök, tagja az intézőbizottságnak és az elnökségnek is. Jó pár éve (több mint harminc – beírás, D. J.) megkerülhetetlen tényezője a honi pingpongéletnek, a sportág viszonyait ismerő forrásaink egyszerűen csak úgy jellemezték, mint a MOATSZ elmozdíthatatlan alakja, élet-halál ura.

... Ő pedig 1975. dec. 8-a óta másokat jellemzett: ekkor szervezte be ugyanis az akkor 27 éves Juhos József Alfrédot a BRFK III/III-as alosztálya. „Péter” és „Juhász Péter” néven asztaliteniszező társairól jelentett, tartótisztjének értékelése szerint megbízhatóan, operatív szempontból értékes adatokat adott át.” Stb., stb...

Faramuci! Necces ügy...

Nyílt titokként zümmögték a legyek, hogy! Juhos József Alfréd közvetve belebelenyúl(hatot)t a csapat-összeállításba, ugyanis!

Magyarországon semmilyen szabály nem szögezi le, mint másutt, hogy ki, mi alapján, és mikor lehet válogatott. Önkényesen dönti(k) el az élet-halál ura(i).

Halkan ping-pongatom: akkor miért van a ranglista? Vagy! Miért nincs válogatóverseny – demokratikusan. Kérdésben a válaszok válasza – sajnos – a hányas mérce országában!?

Leírhatatlan örömmámor! (Nem a fentiek miatt.) Erdélyiként – történelmet írva – Magyar Bajnoki címet nyertél. Ezt csak az tudja igazán értékelni, akinek magyar szíve van. Örömrre öröm. Ugyanis! Folytasd, Lehel.

D. L.: Amikor én ezt megnyertem, fel voltam függesztve. Hogy miért? Arra hívatkoztak, hogy sérülékeny vagyok.

Kedves Olvasó: Sérülten hogy lehet ilyen címet nyerni?

M. a.: Alibi az egész.

D. L.: Ezt követően, két és fél évig válogatott voltam. Majd a szövetség összekülönbözött a klubommal, alaptalanul. Ki itta meg ennek a levét? Mindamellet, hogy a klubvezetőnek igaza volt – természetesen, én. Ez annyira „jól esett”, hogy megint felfüggesztettek. Merő jóindulatból, még az önköltséges nemzetközi szerepléstől is eltiltottak, de! Mit ad Isten, 2003-ban, a második felfüggesztésem két aranyérmert hozott, és az Év Játékosa címet (a 2004-ben megjelent nyolcadikos kémia tankönyvbe is bekerültem, fényképpel). Újból Magyar Bajnok lettem egyéniben; párosban pedig, Zoltán Zoltánnal. És ismét kijánlottak az Eb-re – önköltségen. Ranglistavezetőként!

M. a.: Ezek szerint sajnálnod kéne, hogy csak kétszer tiltottak el.

D. L.: Az egyéni Magyar Bajnoki címek tekintetében – igen...

M. a.: Jelentősebb nemzetközi eredményeid?

D. L.: Büszke vagyok arra, hogy a Pro Tour versenyek történetének első magyar férfi érmese én vagyok. A Finn nemzetközinen első, Linzben második lettem, s mint azt már említettük, 2003-ban győztem le az aktuális egyéni világbajnokot.

M. a.: Térjünk vissza a kecskeméti klub teljesítményehiez...

D. L.: A csapat (Zoltán Zoltán, Somosi Miklós, Szabó Krisztián, és jómagam) eredményei is évről-évre javultak, közülük a legszebb, a 2001-es Szuper-Liga II-ik helyezése volt. A döntőben BL győztes csapattól kaptunk ki.

ASZTALITENISZ

XLVI. évfolyam 2005/1-2. szám ára: 400 Ft

**A
tartalomból:**

*Tóth ezüstérmes az
Európa TOP 12-n*

*Két páros bronz
a Pro Tour-on*

*Serdülő csapatérmek
Szolnokon*

*Szabályismereti
vetélkedő*

Elnökségi határozatok

Tóth Krisztina
eddig
legnagyobb sikerét
aratta
a TOP 12
Bajnokságokon
az ezüstérmessel

Demeter Lehel
a Pro Tour
versenyek
történetének
első magyar férfi
érmese

A Magyar Bajnokságban többször lettünk másodikok, harmadikok. Bács-Kiskun megyében az év legjobb csapata címet sokszor elnyertük. Eligazolásom évében, csapatban Magyar Bajnokok lettünk. Jól éreztem magam a Spartacusban.

Kedves Olvasó: Akkor miért igazolt el innen?

D. L.: A pénz istene, Mammon szólt bele a klub életébe, tíz év után.

Lehel ütője

Ircsik Vilmos, neves író jegyzi egyik méltató kritikájában (AGRIA, V. évfolyam, 2011. nyári számban): „... Ugyancsak ebbe a csillagképbe tartozik az apa és fia sajátos viszonyáról szóló Lehel ütője. A költő fia, Demeter Lehel az elmúlt évtized egyik legsikeresebb magyar asztaliteniszezője, aki szinte az egész világot beutazta. Ennek ürügyén írt az apa egy Magyardellőtől Japánig, az Értől az Óceánig ívelő tág lélegzetű szimultán verset. Ami pedig a szó mágiát illeti, nem kerülheti el figyelmünket a címbe rejlő finom irónia, a szemérmesen büszke rájátszás Lehel kürtjére.”

M. a.: Most nem kürttel, pingpongtűvel harcolsz a sógoroknál, Welsben, milyen eredménnyel?

D. L.: Hatodik éve játszom az osztrák bundesligában, négyszer voltam első, egyszer második az egyéni ranglistán. A csapattal háromszor voltunk másodikok, egyszer harmadikok a bajnokságban, és a rájátszásban is ugyanezeket a helyezéseket értük el. A 2010–2011-es idényben nyolc, 2011–2012-ben pedig tizenhat közt voltunk az ETTU kupában, ami – Ausztriában – a Bajnokok ligája győztes csapaton kívül, más együttesnek nem sikerült.

M. a.: Ilyen eredményt eddig az osztrákoknál senki sem ért el, de! Ezen kívül még egy rekordot is megdöntöttél...

D. L.: Erre nagyon büszke vagyok, ugyanis, Klampár Tibor sorozatban harminchárom mérkőzésen nem kapott ki, én a veretlenségemet a negyvenedikén veszítettem el. Ami azt jelenti, hogy háromnegyed évig senki sem győzött le. Ugyancsak egy ilyen veretlenségi sorozatom után a hónap sportolójának választottak.

M. a.: Örömemre szolgált, hogy első odalátogatásunkkor, az egész város a te nagyméretű poszttereddél volt kiplakátolva. Ez a megbecsülés jele, nemde?

D. L.: Igen. A viszonyulás is más. Míg Magyarországon a csapatok többségének egy-két szponzora van, Welsben több mint nyolcvan...

M. a.: Az asztalitenisz, amilyen könnyűnek tetszik, éppen olyan nehéz, amúgy: manapság minden sportág tonnás munka, de felemelő. A győzni akarás. A győzelem pedig egekbe röppent – angyalok illetik a babérkoszorúst. Éljen! És ez az érzés mindenképp fölötti. Győztes szentélyében mennyei fényzengés.

„Aki győz, annak megadom, hogy egyék az élet fájáról, amely az Isten paradicsomában van.”

(Jel 2,7).

Fecske Csaba

A kis sakkmester

Gyerekkoromban sokféle sportot kipróbáltam. Fociztam, bigéztem, snúroztam, snóbliztam, mielőtt a sakra rákaptam volna. Hogy ezek legtöbbje inkább szerencsejáték, mint sport, akkor nem tudtam, olyan odaadással és becsvágygal űztem, mintha olimpián szerepelnék.

A snóblitudomány aztán igen jól jött a munkahelyen, ahol akkoriban a szocializmus lelkes építése mellett jutott idő másra is, mi például snóbliztunk az unatkozó asztalok mellett.

Ködbe vesző, régi szép idők. Ifjúság. Sörmeccsek, spartakiádok. Látom a hepehupás szögligeti focipályán visongva nekiiramodó lányokat, amint föllibbenő szoknyájukat hiába igyekeznek combjukra simítani. Fehér a combjuk, mint a foszlós kalács, nap, férfiszem nem sütötte még. Kinn tolong a falu népe a pálya szélén. Nekifut Gyula bácsi a magasugró lécnak svájcsapkában, térdig érő fekete klottgatyában, mezítláb. Nagy a lendület, remeg a hatalmas pocak, ez a formás söröshordó, fürdik a mozdulat az erő fölöslegében, amit csákány és szívlapát spajzolt el az izmokban, sötét bányák mélyén évek hosszú során. Repül a nehéz test, ki tudja, hol áll meg. Az öreg hatalmasat nyögött, amikor elszakadt a földtől. Nekem akkor egy harminc felé járó ember már öreg volt. A sivalkodás csúcsjavításra ösztökélte a bajnokot. Nem tudom, a csúcs kiállta-e az idő próbáját, de az az ugrás feledhetetlen.

Nem tudom miféle szél sodort a saktábla mellé. Az újságból tanultam meg a lépéseket, volt egy sorozat kezdő sakkozónak, a figurákat ki lehetett ollózni, s ha mind összegyűjtötte az ember, egy sakk-készletre tehetett szert. Persze ezek a síkbeli figurák nem értek fel az igazi bábukkal, pláne nem a nagybátyám orosz hadifogságban faragott szép figuráival. A királynak szakálla volt és olyan szomorú arckifejezése, hogy az ember szinte elsírta magát, a királynő viszont mosolygott. Nagyon fájt rájuk a fogam, de az öreg jobban féltette őket, mint a szeme világát. Ott voltak a tisztaszobában a fehér csipketerítővel letakart komódon.

Karácsonyra aztán igazi sakkot hozott a Jézuska, már ő is tudta, mennyire szeretek sakkozni.

Csak hát nem volt kivel játszani. Megtanítottam Lajos barátomat. Focizni úgysem tudott, kétfalás volt, sajnos, mint sakkozó is gyöngének bizonyult. Tíz partiból tizet én nyertem. Unalmas dolog, mindig csak győzni, nagyobb erőpróbára vágytam, igazi ellenfélre. Arról álmodoztam, hogy kihívom a világbajnokot. Magam előtt láttam az újságok címdoldalát, ölnyi betűkkel adják híriül: *A szögligeti kis csodasakkozó győzelme a világbajnok felett!*

Mintha ló rúgott volna meg, amikor először bemattolt Laja. Kár volna tagadni, hogy roppant fájdalmas volt. Nagyon zokon esett ez a szó, matt.

Biztosan csaltál, méltatlankodtam, legközelebb majd jobban odafigyelek. Odafigyeltem. Hiába. Veszítettem. Újra és újra, végül már tíz partiból tízet. Nem tudtam többé legyőzni az én vérszemet kapott barátomat. Azóta se akadt ember, akit le tudtam volna győzni. Igaz, a kudarcok után nem is sokszor próbálkoztam. Sőt, egy idő után kétségeim támadtak, sport-e a sakk egyáltalán? Hidegen hagy, hogy ki ül a sakkvilág trónján.

S nagybátyám gyönyörű sakkfigurái is hova lettek?

Kiss Attila linómetszete

Németh István Péter

5-5

Szigethy Gábor tanár úrnak,
a Győzelem, diadal nélkül szerzőjének

Lehetett volna akár feledhető futballmérkőzés is az életemben, de ennek az emlékéért azóta sem tudtam elengedni. Nem vettem részt benne, ha csak úgy nem, hogy végig a pálya szélén álltam.

1976. június 5-én, délelőtt rendezték ezt a barátságos meccset a pápai Textiles futballpályáján a Színészválogatott és a Pápai Öregfiúk csapatai között.

Ötödike szombatira esett, s már a hét közepén készültünk a vidámnak ígérkező derbyre.

Bajnoki mérkőzésekre ritkán mentünk, hiszen ha hazautaztunk a kollégiumból, nem volt kedvünk visszasietni NB/III-as összecsapásokért az ősi diákvárosba. Mindenképp a legjobbat szerettük volna. Természetesen a Népstadionban ott voltunk a nézőtérben, ha a világbajnoki selejtezőkön a Szovjetunió vagy Bolívia ellen kellett buzdítani a meggypiros mezű, fehér nadrágos és zöld lábszárvédős csapatunkat. Győzelmeink aztán valóban feledhetetlenek voltak, holott nem nevezhettük sem aranycsapatnak, sem ezüstcsapatnak a legjobbainkból verbuválódott alakulatot. A válogatottunk pompás megoldásokkal és gyönyörű találatokkal lelkesített minket egészen 1978-ig. Tizenévesen már igen sok emberre nézhettem föl: költőre, színészre, muzsikusra vagy éppen labdarúgóra, amennyiben értett a mesterségéhez, s azt láttam, és el is hittem, hogy valóban az életét tette föl hivatására.

A kamasz persze keserű, akárha a márciusi rügy, így aztán az ország nagyobbik felével meg nem lehettem kibékülve. Kölyökként a koravén felnőtt ott élt már valahol bennem, talán éppen ezért írtam verseket a Várkertben a Szerelmesek padján, ha éppen magányos volt az a lombok alatti pirosra festett ülőalkalmatosság. (Ha nem jöttek a saját sorok, József Attilától memorizáltam a *Csak elhagyom tizennyolc évemet...*)

Azon a szombaton valami a költészetnél sokkalta fontosabbnak bizonyult. Úgy éreztem, mintha az irodalom is valamiképpen azon múltna, hogyan történik, ami történik, s okvetlen úgy kell-e lennie mindennek, ahogy valami pár óra alatt lezajlik.

Kétezer ötszázán gyűltünk össze a majálisokat idéző hangulatban, amelybe így utólag sem vagyok képes magamat beleringatni. Nem tudtam átadni magam a ragyogó napnak, amely aranylón áttűzött a szabvány sörös kriglik üvegfalán és

játszott Czirfusz Lotti hosszú-hosszú haján. Nem ugrik be, hogyan tudtam meg, s melyik órában a gyász hírt? Hogy tragikus körülmények között. Hogy Latinovits Zoltán.

Nem vagyok benne biztos, de mintha már előző este a Kossuth strasszén lehajtott fejjel álltunk volna. Ám ez kizárható. A végzetes szerelvény akkor, pénteken este nyolc óra előtt jött Nagykanizsa felől Szemesre, s robogott volna tovább Siófok felé, ha Latinovits éppen másfelé indul sétájára a *Vigilia* folyóirat legújabb példányával. Pápára 60 vagy 120 perc alatt eljutott volna a halálhír? Lehetetlen. Szigethy tanár úr Latinovits-könyvének a 118. oldalán azt olvastam 20 esztendővel a történetek után, hogy csak másnap, vagyis e futballmeccs reggelén mondta be a rádió, hogy a színész véget vetett életének. A napilapok pedig még nem közölték a gyászkeretes hírt.

Latinovits hirtelen elvesztésekor bennem, diákban, azonnal azt követelte egy indulat, hogy minek ez az egész cirkusz, legalábbis az, ami a futballpályán készül? Bármennyire is szerettem a focit.

Ekkor már biztosan „hülye meccs” volt számomra az, amit annyira szerettem volna látni úgy 24 órával elébb. Visszahúzódtam azzal a gondolattal, hogy a veszteségen túl miképpen lesz itt? Hogyan döntenek ők, aki intézik a dolgokat? Az előzetes összeállítás szerint Bujtor Istvánnak a pápai találkozáson pályára kellene lépnie. Ilyen családi tragédia idején csak nem fog labdát kergetni? Vagy ki tudja? Hiszen ígérte és megírta az újság. Tesznek-e föl gyászszalagot, ahogy szokás? Magamra maradtam mind a nagy és mind a bagatell kérdésekkel egyaránt. Jó lett volna valakit, talán apámat, aki messze volt, meg amúgyis – megkérdeni mindezekről.

A halálhír döbbenetétől egyre komiszabban nem reméltem, hogy a kizöklent dolgok valamilyen okos és tapintatos megoldás révén visszahelyeződnek addigi menetükbe. De vágytam, hogy ne az én kamasz keserűségemnek legyen igaza, hadd éljen túlzásokban. Milyen szép lett volna, ha valamiképpen az egész úgy zajlik le rendben és méltányosan, ahogyan az nekem eszembe sem juthat.

16 éves voltam. Vizsgák előtt álltam. S hogyan hihettem volna, hogy máris vizsgázni fog előttünk az egész nagykorú rendszer? Inkább sereg gyerekes, naiv dolog kavargott bennem lázas várakozásban.

Ott álltunk, diákok, a kezdő sípszó elhangzásakor 1976-ban. A kilencvenes évekre került ki közülünk új pártot alapító személyiség, miniszter, államtitkár, tábornok, milliomos vállalkozó, állami vállalatigazgató, s ha jól visszagondolok, szinte mindnyájan bejutottunk – mi, Türr István gimnazisták –

az egyetemekre. Soha nem kértem, de még csak nem is kérdeztem tőlük semmit. Most olyan jó lenne, ha emlékezne valaki erre a hetvenes évek közepén elszállt napra! Hogyan hogy nem állt meg akkor az élet? Legalább pillanatra. Amikor a Színészválogatot emígy állt föl a középkezdésre:

Kovács (kapus)

Zana

Komlós

Kiss

Fülöp

Ihász

Szirtes

Aradszky

Juhász

Solymos

Suha.

Az első percben már vártam, hogy fölharsan a gyászszünetet jelző játékvezetői sípszó. Néma maradt. Minél inkább teltek a percek, annál inkább bántotta a fülem a Szepesi Gyuri teljesítményét is túlszárnyalni akaró szpíker lelkesedése és agresszív humora, amit ránk szeretett volna erőltetni az erősítőn és a hangszórókon át. A SZÚR-mérkőzésekről ismerte az ország, Dr. Hegedűs Jánosnak hívták. Az összegyűlt nézősereg jó hangulatú találkozót meg egyszerűen bundának tartotta, miért lett volna más?, Ám vette a lapot, hitte, érte csinálták kizárólag. Nekem nagyon fájt. A 'Latinovits Zoltán' név nem hangzott el egyetlen hivatalos szájából sem. Ha lett volna, aki kimondja vagy bekiabálja, hogy *hajrá L.Z.*, vagy mit tudom én, a mai napig választott és hiteles személyiség lenne a szememben. Akire visszagondolni is megnyugtató és jó érzés lenne most.

Ötvenéves koromban tudtam meg, hogy a pápai mérkőzésen nem azért nem állt meg a játék, mert slendriánok voltak a szervezők, s elfelejtkeztek Latinovitsról. Sőt. Volt intézmény, a Színészkirályhoz közelebb álló, amely még a gyászlobogót sem tűzte ki épületére. A Színművészeti Főiskola.

Az 5-5-re végződött meccs színész gólvágói Juhász Jácint, Ihász Gábor és Solymos Antal voltak. Latinovits Ady-lemezéből vagy 4 példányt őrzök a mai napig. Versmondása, filmszerepei, könyve, Bagó-storyja a szellemi életünkben azzá tették a szememben, mint Cybulskyt és Stachurát a lengyel fiatalok szeretete és büszkesége. Így lehettek, hogy mást ne mondjak, a hollandusok a szerencsésebb sorsú labdarúgó csillagukkal, Johann Cruyff-fal. S boldognak mondható az az ország, amelynek nincsen tragikus sorsú nemzeti ikonja.

1976 júniusában Tapolcára utaztam haza a pápai kollégiumból. Meg szerettem volna nézni mozinkban *Az öreg* című filmet. A Színészkirályt akartam látni utolsó szerepeinek egyikében. Akkor már – Nagy László szavával – így élt bennem: a Színészkirály. A filmet nem tudtam megnézni. 8 látogató lett volna szükséges ahhoz, hogy levetítsék. Magamra maradtam. Ha lettek volna kívülem heten! Eset-

leg eljött volna egy diáklány még, vagy néhány fölnőtt értelmiségi, akár – nem gúnyból írom – munkás-paraszt tudomisenki! De nem. Az említett Nagy László Latinovits-síratója tudta helyettem kimondani, ami nekem még mondhatatlan volt. A Belgiumba sörözni induló Rimbaud szerint *az ember nem komoly tizenhat évesen*. Lehet, de a mi komorságunk valódi volt. Vecsernyés Imre, Boros Gábor vagy Babus Antal komorsága. Azokra a nyarakra – s később is – vigaszt a versektől várhattunk:

Hát persze, hogy nem történt semmi,
sör habzik, folyik az ulti-parti,
kockáztatnak elég is ennyi,
minek a sebeket fölvakarni,
minek akarni,
fényesen hasítani bizonytalanba!
Bizony, az élet nem hagyja abba,
a síron a bogarak összeragadva
sürgenek, apró piros vonatok,
pirosul a dinnye, mosolyt von a tők,
együtt vidulnak a vevők s kofák,
rogyásig telve az uborkafák.
De ki látja, hogy rohadttá ért a szégyen?
Hogy ekkora alázat már gyalázat?

Ki és mi volt nékem Latinovits Zoltán? Lám, a Színészkirály nélkül még kamaszkorom 90 percével sem bírnék elszámolni. Idén akkor szakadt föl bennem az a pápai arcpirító futballmeccs, amikor az 1986-os Szovjetunió–Magyarország világbajnoki mérkőzés emlékére az akkori fiatal játékosok, a mostani öregfiúk visszavágót szerveztek. 6 gólos vereségünket ünnepelték Telkiben. A jó hangulatú összecsapáson a végeredmény 5:5 lett. 2011-ben is egy 5:5. Mintha mindig, minden időben *diadalt* az ülne, aki élesben – tehetségéből és virtusból – soha, egyetlen valamirevaló *győzelemre* se képes.

Fecske Csaba

Vesztes meccs után

nyár volt s arra gondoltunk nyár van
fújtuk a füstöt vesztes meccs után
s annyi minden előtti nyárban
a nyári sörkertben egy délután

kis történet már-már legenda
szomorúak voltunk s letörtek már
akkor azóta hogy bement a
legelső gól s ott az asztaloknál

a sörtől az ajkunk megőszült
a nyírfa hídon csitrik mentek át
most már örökké úgy előttünk

éreztük ölük boróka szagát
s hogy a gól menthetetlen ősz ült
a nyári fán s mi láttuk azt a fát

„Már csak az NB II.-es bajnoki cím hiányzik a kollekciónból”

Ifj. Ködöböcz Gábor beszélgetése Bíró Péterrel, az Egri FC labdarúgójával

Bíró Péter 1985. szeptember 20-án született, Debrecenben. Már egészen kiskorától kezdve a labda bűvöletében élt. 4-5 éves korában már a cívisvárosi Olasz Focisuliban rúgta a bőrt, ahol hamar kitűnt tehetségével. Az évek során végigjárta a ranglétrát, a DVSC különböző utánpótlás- és fiókcsoportjaiban bizonyította labdaérzékét és rátermettségét. Ezt támasztotta alá az U15-ös majd U16-os, korosztályos válogatottba szóló meghívó is. A szorgalom és a kitartó munka 2004-ben meghozta gyümölcsét, a Loki szakmai stábjára a felnőtt csapat keretéhez rendelte a jó felépítésű, fiatal középhátvédet. Ekkor még nem került sor az NB I.-es bemutatkozásra, további fejlődése és a több játéklehetőség reményében az NB II.-es Baktalórántházához került kölcsönbe. A rendkívül magabiztos teljesítményt nyújtó védőt egy idény elteltével hívta vissza a Debrecen. Életének egyik nagy álma 2007. március 30-án teljesült: első osztályú mérkőzést játszhatott nevelőegyesületében. A debütálás remekül sikerült, a DVSC 2:0-ás győzelmet aratott a Tatabánya ellen. Bíró Péter pályafutásának legeredményesebb éveit töltötte a debrecenieknél, két bajnoki címet, két Magyar Kupa-győzelmet és három Szuperkupa-győzelmet ünnepelhetett szeretett klubjával. A sikeres korszakot egy sajnálatos térszalagszakadás zárta le 2009 tavaszán. A közel egyéves rehabilitáció után a Lombard Pápa csapatához igazolt, ahonnan nagy örömünkre 2011 nyarán az Egri FC csapatához került. Az egri labdarúgócsapat kiváló védőjével a kezdetekről, a magyar futball, azon belül is az egri foci helyzetéről, az olimpiai esélyekről és az irodalomról beszélgettünk.

– *Gyermekkorodtól kezdve a labdarúgás életed egyik legfontosabb része. Mit jelent számodra ez a gyönyörű sportág? Mit kaptál a futballpályák világától?*

– A foci valóban egészen fiatalkoromtól fogva meghatározza az életemet, és kitölti a mindennapjaimat, nem tudnék egy pillanatot megnevezni, amikor eldöntöttem, hogy márpedig én labdarúgó szeretnék lenni, inkább csak úgy természetesen alakult ki ez az egész. Kisgyermekkorom óta ezt szerettem a legjobban csinálni, később pedig már tudatosan is mindent alárendeltem annak, hogy minél jobb játékosá válhassak, és a magam elé kitűzött célokat elérhessem. Aki rendszeresen sportol fiataloktól kezdve, üzön bármilyen sportágat is, annak szerintem nem-

csak a teste lesz edzettebb az átlagnál, hanem a jelleme is pozitív irányba formálódik. Egyfajta tartást ad az embernek, ha a sportága által támasztott követelményeknek meg tud felelni a mindennapokban, ezen kívül persze rengeteg embert megismerünk a sport által és sok szép helyre is el lehet jutni.

– *Melyek voltak pályafutásod legemlékezetesebb pillanatai? Mit tartasz a legfontosabb sikerednek?*

– Büszke vagyok arra, hogy a Magyarországon megnyerhető trófeák közül szinte valamennyit sikerült már legalább egyszer elhódítanom, a DVSC-vel megnyertük a bajnokságot, a kupát, ligakupát, superkupát, nemzetközi mérkőzéseken, kupadöntőkön, sorsdöntő bajnoki mérkőzéseken szerepelhettem. Sőt még fiatalabb koromban a debreceni fiókcsapatban futballozva az NB III.-at is megnyertük egyszer, így már csak az NB II.-es bajnoki cím hiányzik a kollekciónkból. Ezt, ha nem is idén, de remélhetőleg rövid időn belül itt Egerben nagyszerű dolog lenne megvalósítani.

– *A nyáron sok helyi futballbarát örömeire az Egri FC-hez szerződöttél. Az eddig eltelt félév alapján mik a tapasztalataid a városról? Hogy érzed magad a hevesi megyeszékhelyen?*

– Nagyszerűen érzem magam mind a városban, mind a csapatnál. A várost már az első napoktól kezdve nagyon kedvelem, történelmi nevezetességeivel, gyönyörű belvárosával, hangulatos kis éttermeivel, az egyik legélhetőbb magyar városnak tartom.

– *Milyen eredménnyel lennél elégedett a szezon végén? Hogyan látod az egri futball jövőjét?*

– Az ősszel elhullajtott pontok miatt a bajnoki címre sajnos reális esélyünk már nem nagyon van, de a dobogóra mindenképpen szeretnénk odaérni. Remélhetőleg a csapat az idő előrehaladtával egyre jobb lesz, és újra fontos részévé válik a labdarúgás az egri sportéletnek. A jövővel kapcsolatosan a célok egyértelműek, a klub vezetői szeretnék ismét NB I.-es csapatot a városban és ehhez mindent feltételt igyekeznek is biztosítani. Zárójelben jegyzem meg, hogy ha nem augusztus közepére tisztázódnak a viszonyok és alakul ki a csapat, akkor talán már idén reális cél lehetett volna a feljutás, de jövőre viszont már mindenképpen ezzel a céllal kell, hogy nekifussunk a bajnokságnak.

– *Az ősszel kezdődő labdarúgó vb-selejtezők során a magyar válogatottnak igen erős ellenfelekkel szemben kellene kivívnia a továbbjutást. Szerinted reális cél-e a világbajnoki részvétel? Rudolf Gergellyel, a magyar nemzeti tizenegy erősségével jó barátok vagytok, szoktatok-e beszélgetni az esélyeinkről?*

– Nehéz erre a kérdésre válaszolni. Az ember nyilván szeretné, hogy a válogatott kijusson egy világversenyre, ugyanakkor objektíven is kell látni az erőviszonyokat, mert a csoportunk roppant erős. Ezért azt tudom mondani, hogy az

esélyünk megvan, talán jobban is, mint a korábbi években. Kétségtelen, hogy ez az utóbbi időszak legütőképesebb válogatottja, de ahhoz, hogy a továbbjutást érő helyek egyikén tudjunk végezni, mindenképpen bravúrokra lesz szükség. Mostanában Rudival sajnos csak ritkán tudunk találkozni, ezért inkább az élet egyéb dolgairól szoktunk beszélgetni, de tudom, hogy nagy vágya a csapatnak egy igazán sikeres selejtezősorozatbeli szereplés.

– *A magyar sport nagy megmérettetése lesz a nyári londoni olimpia. Gondolom, téged is foglalkoztat az ötkarikás játékokon várható magyar szereplés. Vállalkoznál-e arra, hogy elmondod a tippjeidet az éremesélyeket illetően?*

– Persze, nagyon várom már az olimpiát. Tippelésre nem szeretnék vállalkozni, mert nem nagyon szoktak bejönni a tippjeim. Szerintem 6-8 aranyérem szerintem nagyon szép teljesítmény lenne.

– *Mivel ez egy irodalmi folyóirat, az olvasók bizonyára kíváncsiak, hogy egy magyar labdarúgónak manapság milyen a viszonya az irodalommal. Szoktál-e verseket vagy szépprózát olvasni, van-e esetleg kedvenc szerződ? Volt-e pályafutásod során olyan edződ, csapattársad, akiről köztudott volt, hogy kedveli a literatúrát? Találkoztál-e olyan trénerrel, aki motivációképpen versidézetekhez folyamodott az öltözőben?*

– Általánosságban nem mernék állást foglalni, hogy milyen a magyar labdarúgók és az irodalom viszonya. Az edzőim közül még nem folyamodott senki az irodalomhoz, mint motivációs eszközhöz, de talán még ez is eljöhét pályafutásom során. Én nagyon szeretek olvasni, a filmnézés mellett ez számomra a legjobb kikapcsolódás. A próza a kedvenc műfajom, a legkedvesebb íróm pedig egyértelműen Márai Sándor.

– *Hány évig szeretnél még futballozni, mit szeretnél még elérni? Mik a terveid az életben, ha szögre akasztod a stoplist?*

– Nem tudok erre a kérdésre években válaszolni, addig szeretném csinálni ameddig még örömet okoz a játék, és fizikailag is képes vagyok jó teljesítményt nyújtani. Ha minden jól megy, nyáron megszerzem a diplomámat a Debreceni Egyetem szociológia szakán, de hogy mivel fogok foglalkozni, azt még nem tudom megmondani. Nagyon sok minden érdekel, meglátjuk mit hoz a jövő.

Bozók Ferenc

Kézis lányok

Láz, eufória, vágy vént, fiatal idehív!
Robban a labda, feszültség, moraj, izzik a csarnok!!
Bősz amazónok a pályán, a magasban a szív,
álmom a zöldmezes, horzsolt könyökű szöszi bajnok!!!

Puskás Ferencnek

Mondd meg, mi hiányzik a mostaniakból,
és kell-e, hogy én, mai nap bajain
Szolnok-Fradí meccsre sietve merengjek
túnt, régi csaták tuti bajnokain?

Mondd, kell, hogy a mérce Te légy – ide jutva?
„Hat-három az angolok ellen a fix!”
Mondd, mért, hogy a máltai gyepre kifutva
már jó a szolid vereség, vagy az iksz?

Puskás Ferenc

*fotó: Hemző Károly
(forrás: asanisimasa.blog.hu)*

Sz. Tóth Gyula

Labda a szociokultúra hálójában

Góóól! Gól...?

Bemelegítés

A sportcsomag rajtra kész. Régebbi történések játékosan komoly válogatása, sportos pillanatok, ez vár a nyájas Szurkolóra, akarom mondani Olvasóra. Pattog a labda, pattog a szó... Hajrá *Agria!*

Első félidő

Francia kisvárosi rangadó. A vereségek a sporttal járnak, a durva hangok is elő-előfordulnak, a focisták körében különösen. Ehhez kapcsolódó francia emlék. Többször jártam Franciaországban, ösztöndíjasként és tolmácsként. A kilencvenes években éppen Bezons-ban, a Párizstól nyugatra fekvő kisvárosban volt a szállásom. Egy őszi, napfényes vasárnap délután kimentem a városi stadionba, ahol a helyi csapat városközi mérkőzését játszotta: alsó kategória, gyöngé színvonal. Nem a játék kedvéért mentem, levegőzésre inkább, meg a szakzsargon megismerésére. No, nem csalódtam: a tribünön helyet foglaló mintegy húsz néző ontotta a „szöveget”. Én jegyzeteltem, a notesz mindig nálam volt, francia tanulmányútjaimon elengedhetetlenül. Tevékenységem előbb-utóbb feltűnt, egyre-másra fordultak felém a fejek: ki ez az alak, aki kissé távolabb a „közösségtől” írogat. És pipázik. Rendőrspicli netán? A nem rosszindulatú közeledést egy hirtelen akció más irányba terelte: az egyik hazai játékos, miért, miért se, trágár szavakat zúdított az őt kritizáló szurkolók felé. Olyat, amifélett a híres csillagok is megeresztenek. Szóval anyázott. A kifejezés jegyezve volt, ilyet egyetemen nem tanítanak, a negyedosztályú tribün a nyelvészológia főiskolája. A szurkolók a játékos ellen fordultak, tőlem együttérzést reméltek. Miután megtudták, hogy külföldi franciatanárként gyarapítom szókincsemet, ismerem és becsülöm a francia népet, mellém telepedtek. A meccs már nem is érdekelte őket, felváltva mondták a zaftosabbnál zaftosabb kifejezéseket, alig győztem a jegyzetelést. Visszakérdéssel igyekeztem a helyesírást is rögzíteni, amolyan korrepetálásféle alakult ki. Új patrónusaim, lehet, csak az általános iskola felső tagozatát végezték el, határtalan igyekezettel elevenítették föl nyelvtani tudásukat, hibáztak, ellentmondásba keveredtek, vitatkoztak. De nem káromkodtak. Szemmel láthatóan motiválta őket érdeklődésem, és hogy végre ők magyarázhatnak egy tanárnak. Az alaposabb munka érdekében, javaslatukra, áttettük székhelyünket a közeli kávézóba (café-bar), a franciás kocsmába.

Kint már hűvös is volt, „tanulásra” kedvezőbb komfort kínálkozott a helyiségben. Új ismerőseim szinte versengtek, ki tud többet szocionyelvből, nevtették az előke-rülő kifejezéseket, egymásra licitáltak, olykor meghökkentek egy-egy fordulaton, hát ez meg honnét került elő, bólogattak, elismerve társuk „cifrafa-szókinsét”. Fogyott a Ricard és a sör. Jó franciák voltak.

Pár nappal később a város labdarúgó-szakosztálya nyilvános ülést tartott, az ép-pen ott tartózkodó szekszárdi testvérvárosi küldöttségnek tolmácsoltam. A vasár-napi meccsen szitkozódó játékos edzője ismertette a csapat életét. Nem az anyagi nehézségeket említette, a sport előnyei mellett megjelenő nevelési, fegyelmi kér-désekre tért ki. A fiatal francia és arab vegyes csapatban nem könnyű rendet tar-tani, a játékosok hol egymás ellen, hol a bírók, hol a nézők ellen fordulnak. Nehéz családi háttérterherrel próbálnak kibontakozni, túl-, előbbre lépni. Érződött a ro-konszenves edző emberi igyekezete is, de az is, hogy a belső probléma társadalmi problémát takar. Az edző ott, a francia kisvárosban, a nemzetközi nyilvánosság előtt bejelentette: lemond a posztjáról. (1:0)

Angol focitársadalom. 2009 májusában történt. A West Bromwich labdarúgó-csapat kiesett az első ligából: hazai pályán, telt ház előtt kikapott. A lefújás után a kö-zönség hosszantartó vastappsal köszöntötte csapatát. Nem ünnepelte, megköszönte a teljesítményt: a küzdeni akarást, a tartást, a hétvégeken nyújtott szórakoztatást. „Együtt sírunk, együtt nevetünk”, itt érvényes. Az angol társadalomban is vannak „házi” bajok és globális krízisek, a közösségben élnek szegények és gazdagok, a sta-dionban bajok és örömök nem különülnek el, együtt élnek egy kultúrában. (2:0)

Megszelídültek az angol szurkolók. A 2008-as bajnokság egyik fordulójában a Chelsea a 70. percben már 5:0-ra vezet a hazai szurkolók kórusban biztatják vesz-tésre álló csapatukat. A magyar riporter dicséri a szurkolói kultúrát. Miből jön ez? Az angol szurkolók/emberek küzdésre vannak beállítódva. Láttuk annak idején az Onedin-sorozatot, amint Onedin kapitány odaszól a viharban hanykódó hajó kapitányának, amikor éppen a hajótörést próbálják elhárítani: „Mit csinált maga eddig? – Mi mindent megtettünk” – így a válasz. Mire Onedin: „Tettek volna meg még többet!” Hát ez a „még több” a fontos. A küzdés. A magyar labdarúgó-mérkő-zéseken pár száz néző lézeng. Aki szereti a futballt, az nem jár meccsre, a magyar futball rossz. Aki a szabadidejét akarja elütni, kimegy, és szotyolát rágcshál, majd a meccs után megiszik egy sört. Aki szurkoló, és kimegy, miért nem szurkol? Ha nem tetszik a játék, miért van jelen? A rossznak ő is részese. Játékos akar lenni – szereptévesztés. Nem szurkoló ő, hanem a rossznak lesz játékosa, olyan, mint a futballista. Az egyik a kapu mellé durrant, a másik beleordít a légtérbe – együtt vannak, együvé tartozók. Nem a sportot, a küzdést szeretik (pláne nem sportolni

szeretnek), hanem a „sikert” akarják, ahogy az egyik sportújságíró fogalmazott találóan. Amit éppen most és így mulasztanak el. Talán tíz éve még törtek-zúztak az angol szurkolók, a nemzetközi stadionok rémei voltak. Mára szelídebben küzdenek. Nem csak a világ változik. A küzdés is. A németek sem adják alább. (3:0)

Angol (német, spanyol, olasz) foci magyar médiaszinten. Az angol futballnak nem kell reklám, szervezettségében, sporttartalmában előkelő helyet foglal el a világ labdarúgás-kultúrájában. Ezért nézzük mi is, ezért veszik át a magyar sportcsatornák. E csatornák közvetítői, szpíkerei (némelyiket nevezhetnénk „médikusbélukáknak”) erre a szintre még rátesznek „egy lapáttal”. Sajnos, nem is egytel. Megy a mérkőzés, kiváló operatóri technikával, látvánnyal, a játékosok állandó mozgásban, a labda ördögösen kering közöttük, szóval: csodálatos, pihentető szórakozás. És szpíkerünk „hozzáteszi a magáét”: ő is színezi, no nem a játékot, hanem „színeseket” hoz be, hogy ez vagy az a játékos mikor, kivel és hányszor (verekedett össze, csalta meg barátnőjét, szakított), mennyit keres, hova igazolt – volna, a mendemondák szerint, amelyeket persze nem kell komolyan venni, s hogy az edzők között milyen a viszony, persze a mendemondák szerint, és mit írnak az újságok. Olasz meccsen hallunk a román Mutu nagymamájáról, aki beteg, már meg is halt (?!). Eközben megy a meccs, néhány gól is esik, de médikusbélukánkat ez nem zavarja. Tartja a szintet, már az ő szintjét: nem közvetít, más műfajokat kever be, mint egy pergő DJ. – bulvárszintre viszi le a jó minőségű sportot. Ehhez jön még ráadásként az elviselhetetlen, kirívóan gyenge, magyartalan beszéd (orr-, fej-, torokhang, gyenge artikulációval, elmosódó hangfolyomány, hosszú, át nem gondolt mondatok, belegabalyodás a vége). Ki vagyunk szolgáltatva, megszenvedjük. (Vannak kellemes kivételek, mint például a klasszikus Farkas Norbert, a spanyolos vagy a tanítani való Hajdú B. István.) Tehát van a reálfolyamat, az élet, és közbejön, közbebeszél a média ügyeletes: állást foglal, ferdít, dezinformál, kioktat, fölényeskedik, másról beszél, magát mutogatja. Azaz a néző és az esemény közé ékelődik. És már nem is tudjuk, mire haragszunk, mit látunk tulajdonképpen. Csak azt tudjuk, hogy már az angol foci sem a régi. Színezik a más fociját. Ásítunk egyet, és színes magyar futballról álmodunk.

Szóval, a világszínvonalat *így közvetítik* nekünk. Ezt, a piros lapot bőven kiérdemlő, bántón bumfordi jelenséget Sándor György emeli minőséggé egy írásában. (*Futballszpíker – paródia*) Még szerencse, hogy látjuk a játékot. Mert az a fő, hogy látunk, vigasztal József Attila is: „A napot csak sejtí az ember / mint remélő a boldogságot – / onnan tudom, hogy süt, mert látok.” Ezt toldja meg Hamvas Béla: „Metafizikailag a hagyomány éberség, semmi egyéb. Az éberséggel együtt jár a látás; aki pedig lát, az tud.” A kulcsfogalom az éberség, figyelmeztet szelíden Végh Attila *Holdbéli csónakok* című esszéjében. (3:1)

Sport és nemzetek. EU-gólok: Lyon–Barcelona meccs nem is olyan régen: a francia csapat gólját a brazil Juninho lövi a spanyolok kapujába. Válaszul egy francia, Henry egyenlítő gólt ló a francia hálóba. Az angol Liverpool győztes gólját egy izraeli játékos lőtte a spanyol Real Madrid kapujába. Ki kicsoda, kinek a szíve hova fáj? A nagy nemzetköziségben még az is megesik, hogy valamelyik játékos a saját kapujába lövi a labdát. És a nézők kinek szurkolnak? A saját csapatuknak, vagy nemzetük játékosának? Katalán–spanyol: történelmi meccs, harc az autonómiáért. Barcelonában, Katalónia székhelyén milliós tömeg vonult az utcára 2010-ben és tiltakozott, mert a spanyol alkotmánybíróság csökkentette a tartomány önkormányzati jogait. A katalán nyelvű feliraton ez állt: „Nemzet vagyunk. Mi döntünk magunkról.” A kiállást nem tompította, az ellentéteket az sem simította el, hogy a spanyol válogatott bejutott a világbajnoki döntőbe, Barcelonában csak kevesen ünnepeltek. Szikrázott a levegő; és most már értem, hogy a válogatott játékosok miért nem énekelték a nemzeti himnuszukat: fogcsikorgatva viselik az érzéseket, igen sportszerűen küzdenek a győzelemért. A foci nem írja felül az önállóság iránti vágyat. Győzni, hazai „pályán” is, ez fontosabb, mint a hollandok elleni döntő. Lehet, hogy kettős győzelem születik? A spanyolok megszerezték első világbajnoki címüket. (4:1)

Idegenlégiósok a (saját) hazájukban. Sok a külföldi játékos a magyar futball-csapatokban. Egy hétvégi eredmény a közelmúltból: 8:3 az idegenlégiósok javára. Ez a Videoton házi meccse. A Győr elleni csapatban ugyanis három magyar volt kezdőnek jelölve: Elek, Sándor, Gosztonyi. A mérkőzésre még egy helyet kapott (Tóth B.) Csereként Nikolics jött be később és még egy külföldi. Nikolics pár éve éppen azért kérte a magyar állampolgárságot, hogy bizonyítsa, hova tartozik. Jeles góllövő, állandó csapattag volt a Mezei-korszakban. Magyar állampolgár lett, ő is kikerült a Sousa-féle csapatból. Pontosabban a kezdő csapatból, minden meccsen a 65. percben becserélik. A rövidke idők alatt eddig már két gólt lőtt, többet, mint azok a külföldi játékosársai, akik „kiszorították”. Nincs szabályozva, mennyi külföldi játékos szerepelhet egyszerre egy csapatban. Elég baj. 1956 utána a hazai legenda, Puskás Ferenc külföldre ment (maradt, „disszidált”), a spanyol Real Madridot virágoztatta fel, boldogítva a szurkolókat. Sok pénzt kapott érte, tett is érte. Előbb a spanyolok, később – hivatalosan – Magyarország is büszke volt rá. Temetése nagy ceremóniával járt, halála után a számos megemlékezés egyik tiszteletre méltó megnyilvánulása az volt, amikor Felcsúton futball-akadémiát hoztak létre, és azt Puskásról nevezték el. Az is fontos része volt a tervnek, hogy az itt és így kiképzett magyar fiatalok fokozatosan a magyar futball szolgálatába állnak, és öregbítik a hazai foci hírnevét. Mert „kell egy csapat”. (Ennek alapítói között találjuk Orbán Viktor jelenlegi miniszterelnököt.) A rögös út egyik fontos szakasza

az volt, amikor a lesüllyedt, egykoron szép napokat megélt székesfehérvári csapatot új tulajdonos vette meg, Mezey Györgyöt, a kiváló szakembert bízták meg az edzői teendők ellátásával. A csapat, tele tehetséges, hajtós magyar játékosokkal tavaly bajnokságot nyert. (Az érkező néhány külföldi, főleg szerbek, nagy szívvel és jó játékkal illeszkedtek a csapatba, a siker részeseivé váltak. Nikolics is ekkor folyamodott magyar állampolgárságotért.)

Mindezek után Mezeyt menesztették, sok külföldi játékost hoztak, főleg portugálokat, spanyolokat, a magyarok jó részét elengedték. A játékosállás eredményét fentebb láttuk, a Győr elleni meccset elvesztették. A csapat jóval a tavalyi eredményei alatt teljesít. Az első kérdés: miről szól a foci? De van másik: kinek drukkoljon így a magyar szurkoló? Milyen klub iránti hűség hajtja a külföldi játékost? Rossz nézni. A második osztályban eddig veretlen MTK-ban csak magyarok játszanak, magyar edzővel. És meccseiken nincs néző. Amikor az első osztályban játszottak, akkor is kevesen mentek ki. Pedig az MTK mindig stílusos futballt játszott. Jó edzők, kiváló játékosok adták itt össze tudásukat. A sporttörténelem arany lapjain olvasható a névsor. Most Garami József az edző. Játékosképző, csapatot alakítani tudó mester, keze alatt a fiatalokból álló együttesek közönségszórakoztató és eredményes játékot produkáltak. Legyen bármelyik klubnál. Pécsről származik, Kacska a beceneve, ismerem a pécsi iskolás évekből. (4:2)

A labdarúgás nemzettörténeti összefüggései. Egyszer Hegyi Iván újságíró, egy tévékommentárjában a labdarúgást a nemzeti történelemmel hozta összefüggésbe. A futball több a sportnál, „a nemzeti identitás és kultúra része”, fejtegette, megtoldva, hogy szerte a világon a nagy stadionokat a „futball templomainak hívják”. „Mi ebből maradtunk ki” – tette hozzá keserűen. Luxemburg példáján megemlítette, hogy míg ennek a kis országnak nem volt futballtradíciója, addig Magyarországnak óriási hagyományai voltak. Luxemburg tehát következetes: folyamatosan építi az országot, s benne helyet szorítanak a futballnak, annyit, amennyire képes – az ország és a futball. Nem keseregnek, futballoznak is, de inkább élnek és virágoznak. (Dokumentumok és helyszíni tapasztalatok nyomán több cikkem jelent meg a témában.) Hegyi eszmefuttatásából következik, hogy nálunk a futball már nem a nemzeti identitás és a kultúra része. Itt gyorsan abba is hagyta a „filozofálgatást”, érezte, ez messzire vezet. Mert nálunk nincs nemzeti identitás, és a kultúránk is zavaros. Nagy futballhagyományaink összefüggnek az- zal, hogy egykoron Magyarország nagy nemzet volt. Lám, már Trianonnál járunk, érthető hát, ha nem ment bele, és a továbbiakban a futball minden baját a mai- ak nyakába varrta: „miféle hozzá nem értés és hazugságözőn vesz körül bennün- ket manapság.” (Akárcsak Tiborc fájdalmas panaszait hallanánk.) De mikor lesz megint nagy a magyar futball, „méltó régi nagy híréhez”? (4:3)

Angol pénz, magyar foci. Egy angol úr, bizonyos Kevin McCabe, a Sheffield United labdarúgócsapatának tulajdonosa pár éve megvette a Fradit. Változnak az európai viszonyok: angol futball és brit üzleti morál a bugyborékoló magyar közegben. Látunk-e olyan focit a beigért, leendő új pályán, amelyet az angol klubcsapatok játszanak? Ez volt a kérdés. A szurkoló lelkesedett. A pályázat „érvényes és eredményes” volt, de a szép játékhoz még sok minden kellett: pontos tervezetek és következetes kivitelezés. Az úr ugyan előkelő volt, de nem fizetett. Mindent a maga idejében. Egyszer már megtörtént az a fura eset, hogy szocialista pénzből és – állítólag – profit nélküli sportattitűdből jó alaposan megvertük az angolokat: 6:3! Magyarországnak volt már kiváló szintű futballja – angol tőke nélkül. A köd nem rózsaszínű, a sűrke ködben is jól láttunk, és még jobban rúgtunk: egyszer már „lehagytuk” az angolokat – mi történt velünk? (Megváltunk az előkelő angol úrtól, vagy ő hagyott itt csapat-papot.) (4:4)

Második félidő

Zárt kapuk 2007-ben. A Vasas játszik a Siófok ellen, NB I-es meccs, a tévé is közvetíti. Odapillantok: üresek a lelátók, a játékosok hangját veri vissza a beton. Olyan, mint amikor büntetésből zárt kapuk mögött kell játszaniuk a csapatoknak. Borzalmas lehet a játékosoknak, az ilyen meccs „nézhetetlen”. Ezúttal nincs hivatalos eltiltás, ilyen a futball: a nézők otthon maradnak, pedig a stadion kapuit kinyitották. A játékosok teszik zárttá a „játékot”. És ezért fizetést kapnak, ami gazdasági oldalról érthetetlen: nincs teljesítmény, de van bér. Ez jobb, mint a kapitalizmus és a szocializmus együttvéve. Mivel gól nem született, az eredmény két nulla. Be kéne zárni a pályát. (5:4)

A futballista levelét megírta. Nem Tatjana ő, H. Szabolcsnak hívják, és nem is szerelmes levelet írt 2010-ben. Lemondót: lemondta a válogatottságot. És közben kitálat, kiad belső beszélgetéseket. Sértődött, nem olyan nemes, mint a romantikus orosz hősnő. Ő így rúg, s nem gólt a pályán. Pedig az lenne a dolga, attól lenne futballista, imádnák és szeretnék, levél nélkül. Tóth András, a neves újpesti játékos híres volt technikai tudásáról. 1985-ben hagyta abba a focit. Ma egy újságíró (még emlékeznek rá) ezt kérdezi tőle: Ballal be tudná még nyesni a szabadrúgást a jobb felsőbe? – Á, legfeljebb úgy, hogy rábeszelném a labdát, hogy odamenjen – feleli tárgyilagos humorral. Nem tudom, a mai focisták (rá)beszélő viszonyban vannak-e a labdával? A labda a nyesést szereti, a babusgatást, a dajkálást, arra emlékszik, jóban van azzal, aki tud(ott) vele bánni. A labda nem olvas levelet. (6:4)

Dadog a labda. Labdarúgás 2010. NB II. Nyugati csoport: Videoton-PFLA–Pécsi MFC 2–1. Kiss László, a vesztes csapat edzője nyilatkozik: „Több góllal kel-

lett volna nyernünk. Kitűnő mérkőzés volt, de az ellenfélnek köze sem volt a győzelemhez.” Arról nem szól, hogy ezen idő alatt mit csinált a saját csapata. A csapat más meccset játszott, az edző más meccset látott. Jött, látott, és nem győzött. Ki dadog itt? (7:4)

Klubkultúra – szubkultúra. Még 2008-ban a Barcs II. osztályú focicsapata ott-hon kettő nullára kikapott a jó nevű (Kozármisleny, Baranya megye), de korántsem nagy híré ellenféltől. A két csapat edzője egykori jobb napokat látott játékos, tán még játszottak is együtt. A vesztes csapat edzője, id. Dárdai Pál így nyilatkozik: „A tizenegyes kihagyása visszavetett bennünket, de célunkat így is elértük.” Tehát, lényeg, hogy vesztek. (Félre/érthetetlen.) Az Újpest újonnan kinevezett edzője, miután a Debrecen elleni vesztes meccsel lecsúszott a dobogó harmadik fokáról, odaveti, hogy a „kivégzési parancs már korábban meg volt írva”, és neki csupán „annyi köze van a csapathoz, hogy a mérkőzés jegyzőkönyvébe beírják a nevét”. Orbán Viktor, nagy focirajongó viszont arról beszélt a Nemzeti Sportban, hogy a futballhoz – a tervszerű, magas fokú képzésen, gyakorláson túl – a klubkultúra is nagyon fontos. Azaz: az öltöző tisztasága, a játékosok és a szolgáltató szereplők magatartása, beszéde. A züllött klubkultúra nem vezet fényes eredményhez, rombolja a játékot, diszharmoniót ereget, nyekereg. A kulturált futball olyan játékot hoz, „mintha zene szólna”. (7:5)

Foci és pénz. Vásárolj egy csapatot! Ha csak pénz kérdése lenne, lásd Chelsea, az orosz Mahalacska!? A focista is ember... kifulladnak, például Internazionale, egyszer fent, most, lent. A francia Paris Saint-Germain katarai tulajdonosainak milliárdjai talán magasabbra lendítik a csapatot, jöjjön a sztáredző, szerződte-tik az olasz Carlo Ancelottit. A sor folytatható, a nevek és a szintek változnak. A dollárok nem emelik a játékos tudást, a csapatminőséget. Idegenlégiósok külföldön: hogy van ez a nyugati kluboknál? A külföldi játékosok hogyan illeszked-nek be a csapatba? Valószínűleg úgy, a német, angol, olasz stb. klubok az ország szociokultúrájába ágyazva élnek. Jó példák erre: Arsène Wenger, Alex Ferguson, Mourinho irányítása, a Bayern München működése. Fontos a külföldi játéko-sok attitűdje, akaratereje, a pénzen túli tettek, a személyiség mélyrétegei. Sokat segítenek a nézők, rajongásuk. Az ily módon rendszerbe olvadt idegenlégiósok szórazottatva játszanak. Szabályok, rendek között. Bizonyára fontos a nyelvtu-dás. (Nálunk a kézilabdás Mocsai Lajos szorgalmazta a külföldi játékosok magyar nyelvi tanulását, éppen német példákra hivatkozva.) És jól kell tudni vásárolni, a játékos tudása, pénzértékének kezelése a menedzsment feladata. (Olcsó játékos-nak botladozik a járása.) Kereskedelem, de az ország szociokultúrájában rendez-ve. Lényeges tényező: a bírók hazaiak. A jog saját kézben van, a befogadó ország,

az egyik hatalmi ágat, a törvénykezést „jogát” fenntartja magának – a focit a saját szabályaik szerint játsszák.

Arsène Wenger szinte minden szezonban újrakezdi, a soknemzetiségű játékosokból, és főleg fiatalokkal, újra és újra csapatot formál. Tetszetős játék, értékes győzelmek. A magyar sajtó munkatársai fanyalogva megjegyzik: jó, jó, de adós a nagy eredményekkel, a címekkel. A műves produktumot az angolok méltányolják, a menedzsmen nem menesztí az edzõt. A szurkolók szeretik az edzõt, a csapatot is. Örülnek a játéknak, még jobban, ha nyernek. De az angol szurkolók akkor is a csapat mellett állnak, ha veszítenek. Az igazi szurkolás pszichofilozófiája sajátos társadalomkultúrában jelenik meg. Ki tudná megfejteni? Az igaz drukker Magyarországon is kitartanak a csapatuk mellett, ha rosszul is megy a játék, volt ilyenre példa a Fradinál, az Újpestnél. Az Arsenal szórakoztatja a közönséget, ki kapcsolja a mindennapokból, hangulatot teremt, melybe a szurkoló érzelmileg belevetíti magát, feltölti, szinte értelmet ad életének, a sport életének fontos részévé válik. (2012. január 9-én az Amerikából kölcsönbe vett Thierry Henry a Leeds ellen góllal, győztes góllal tért vissza, Bódult öröm a stadionban, a gyepen és a lelátón.) (8:5)

Fociszöveg. A külföldit is, a magyar meccseket is sokan magyarázzák: meccs előtt, meccs közben és meccs után, a tévéstudiókban két-három szakértő kommentálja az eseményeket. Azaz: elmondják azt, amit a nézők is láttak. És lehet, hogy másképp látták. Mindezt motyogva, rossz artikulációval, tudóskodva. A szakkommentátorok színvonala is eltérő, részint bukott edzők vagy olyan, aki csapnivaló eredményeket mutat fel csapatával a magyar bajnokságban. Érződik, nem kenyerük a beszéd. De mégis „nagy szeletet hasítanak”. (Üde kivételek: Nyilasi Tibor, Puhl Sándor) Őket feltörekvő celebgyakornokok faggatják. A dumafoci időtartama kitesz egy félidőnyt legalább. Sok a szakértő, kevés a foci. A magyar futballt még a szó is húzza. Új fociknak új hangjai. A közvetítői hang talán jobban változott, mint a foci. Megértem, új kor új stílust kíván. Igen ám, de a játékot még mindig, a futballban, a teniszben, a „régí” módon játsszák. (Meg tudom nevezni a közvetítőket, gyűjtöm nyelvi jellegzetességeiket, még a szerkesztőségeknek is írtam.) Riporterünk elővezeti: így kellett volna, jobb egy beadás, mint a lövés, vagy fordítva, ez a csere már régen érett, az edző helyében korábban meglépte volna. Gyanítom, az ifjú szószátyárt még az osztálycsapatba sem vették be az általános iskolában. De a „bíráskodás sem marad szó nélkül”: les lett volna, na, nézzük csak meg még egyszer, ez nálam nem tizenegyes, vagy fordítva. Azzal is próbálkozom, hogy lehalkítom a tévét, mert élőben, kint az arénában, a nézőtéren mellettem ülő drukker ezt a tónust nem engedhetné meg magának. Ott az oktan, állandó közbebeszélőt orrba csapják. A kevés jó között újszerű Horti Gábor, aki a meccsre fókuszál, sajátos szubkultúrát célozva meg, sajátos,

működő szlenget használva. Nem beszél összevissza, autentikus, sok szurkolónak fel sem tűnik, nem különös e nyelvhasználat, egy nyelvet beszélnek. Nem használ trágár kifejezéseket, én, mint városi, valamint a zenész zsargont eléggé ismerő fazon értem, jól szórakozom, az újdonságokat lejegyzem. Hortinak stílusa van.

Verbalizálják a sportot, túlbeszélik. Műsort csinálnak belőle, szómeccseket. (9:5)

Harmadik féldő

Van ilyen már a magyar tévében is: csevegések, bejátszások, szakmagyarázatok, sms-ek, újraaértélés. Műsor. A fotelszurkoló jól szórakozik, vagy felhergeli magát. Elvan. Az igazi harmadik féldő a söröző, ott folynak a meccs utáni viták, amikor már nem tüzel az eredmény. Több téma szóba kerül, egymás szavába vágnak. Mindenre van megoldás, még az ellenkezőjére is. Kapcsolódjunk bele. Kinek üzlet a magyar foci? Az üzlet ártana a minőségnek? Nem látok bele az üzletmenetbe, de a menedzser szakokon az érték- és pénztémát együtt kezelik, így tanítják-tanulják. Az életben másként alakul. De valakik a rossz minőségből is jól megélnék. Ezt nem tanítják. Az élet hozza. És persze már az örök témánál tartunk: volt egyszer az Aranycsapat, Puskás, Kocsis, Hidegkuti, Grosics, nem tévesztik el az összeállítást, a tartalékokat sem hagyják ki. Valaki új kört rendel. Hát volt ilyen, szocialista foci. Zsúfolt lelátók, szép játék. Még akkor is, ha kis pénz volt rá. Mitől volt jó a foci a szocialista rendszerben? Nem csak a foci volt jó, jók voltunk a sportban. Gazdasági és ideológiai gondok-bajok ellenére a sport összehozta az embereket. A sportolókat jól „túrték”, sőt támogatták. És most indul az Aranyvonat, az Aranycsapat szimbóluma. Nagyon értéken kezelik a Puskás-féle csapatot (Puskás Akadémia, Intézet...) Jól van ez így. A szocializmus rossz volt, de a focija jó. Nem is az ő focija, a *mi* focink volt jó. A szocialista múltba révedés, paradoxon: ami jó volt, az nem szocialista. A sporttörténelem majd segít közeli múltunk árnyalt megközelítésében s differenciált feltárásában.

Individuálisabb lett mára a társadalom. Más értékek, más érdeklődések. Persze a jó foci most is lázba hozza a nézőket, lásd Diósgyőr, Debrecen. A néző megérzi, ha a játékos itthon van, ideérzően játszik. És csapatot tudnak alkotni. Ha az idegenlégiósoknak van identitása. De csak ott lehet és akkor, ha a befogadó félnek van identitása. Klubnak, településnek, országnak. Ha nincs, foghíjasak a lelátók. Lövünk, lövögetünk, ritkán be is találunk. Rosszul rúgjuk, vagy rosszul pattog, mellé. Vagy a háló lyukas.

Egy sörízű hang a taccsvonalról: „Gyerekek, emlékeztek a filmre, amikor Minarik, a mosodás, aki mindenáron futballcsapatot akart csinálni, győzteset? És a film végén, a magyar himnusz hangjaitól kísérvé, piros-fehér-zöld címeres mezben feszítve száll-dos a magasban, nyert a Hungária!” Szépet álmódott. Nincs egyedül, a söröző meleg.

Németh István Péter

Kihullt lapokra Johann Cruyff irkájából

Rajzóra reprók valami őrzőjé éjszaka
Nehogy évezredek feledjék
Iskolapad fedelére körzővel véste
Az AJAX 11ét

Füle pirul minap grundon
Az 5ésfelesen belül mégis fölélőtte
Nelly Zwaan huga Paalma fájdalom látták –
Ma próbajáték az ifi 2be

Várost gyakran került
Biciglivel vagy gyalog
Halat a heringet ő hozza piacról régóta
Mivel nagy gyerek

Amstel hídról hajította holott
Alig harapott bele hol csobbant sajtja kenyere
Sikongó sirályhad osztzott
Uzsonnáján vele

Ebédidő ilyenkor pompás passzait
Bámészni hársak alatt hűsöt
Kerestek mindég virághagymások
Irigyelték pocakos gyémántköszörűsök

9es végállomás
Nem kérdték mit akar itt
Lábánál csikkek horpadt sördoboz
1 zászló rongya fönn tribün anyja takarít

Öltöző félti karóráját
Bol és Dul üvölt hogy kuss van
Senkisem pisszen majd mind röhög
Ni ketyeg a fapapucsban

Szertáros dérütött pasas
Vállára vetve a hálót cipeli
Elmenőben nyom fejére barackot
Hálója labdákkal teli

A pálya szélén csak áll még
Ám csurom víz már narancs dressze
Szíve kalimpál de úgy de úgy és nincs
És nincs szava sincs hogy mindezt
megnevezze

Szakolczay Lajos

Londonról – Londonba

Gallov Rezső Londoni olimpiák című könyvének margójára

Közeleg, fél év múlva itt is van, a szigetországi olimpia, de addig a „Fuss, tedd magad szabaddá!” és a „Győzzél, hogy dicsőséget szerezhess hazádnak!” jegyében szellemileg-lelkileg a nagy kalandra fölkészülni kívánó érdeklődő a jelen sporteseményeivel fölöttébb el van foglalva. Idő(ki)töltésként – mert végül akárhogyan is van, ő az irodalom és a művészetek tudora – a napi sajtót (a Nemzeti Sportot és a napilapok sportrovatait) bújja, és a tévé sportközvetítéseit (Sport 1, Sport 2, Sport M, Sportklub, Eurosport 1, Eurosport 2. Digi Sport hu., Digi Sport plus) kitaratóan nézi.

S némelykor, mert nem lehet csak annyiban hagyni, hogy kedvenc női kosarasa, Károlyi Andrea a szülés után pár évvel visszatért a parkettre, élő meccsre is kilátogat (fantasztikus volt az a küzdelemmel teli játék, amelyet – csak pár pont különbséggel alul maradván: 68:76 – a BSE a sokkal jobb erőkből álló, több légióst fölvonultató Pécs ellen nyújtott). És akkor még hol van a hosszabbítás utolsó perceiben is izzó angol foci Chelsea – Manchester United 3:3), a spanyol fífikás labdazsonglőrök (Real Madrid, Barcelona) szemgyönyörködtető gyeptánca, a fölforrósodott olasz liga honi és külföldi betyárjainak – közülük is a Romához ezredszer „visszatérő” (mert soha el sem ment!) Tottinak – labdabűvölése! És az ökölvívók, a teniszesezők, a súlyemelők, az atléták, a sífutók stb. kisebb-nagyobb versenye! Mind-mind olyan, csaknem a művészetek esztétikumához – bocsánat Dante, Shakespeare, Bartók, József Attila! – mérhető élmény, amely kitaratóvá tesz, fölvidítja a lelket, tartást ad, mi több, a küzdő felek közé képzelvén magadat, pihentet is.

Mert a győzelmi öröm és a vereség szegélyezte dráma – a döntetlenek őrzítő „némaságáról” most ne beszéljünk – éppúgy élményadó része, mint valamely igazi műalkotásnak. Ki gondolta volna, hogy az előrefutó Fehérvár jégkoronggyőzelmeinek – hármat húztak be elsőre, hogy azután egy kissé szenvedjenek a rájátszás további mérkőzésein – meglesz a böjtje? S amikor a világbajnok franciákat két vállra fektettük („Világszám!”, „Földöntúli magyar diadal Újvidéken”, „Ez a csodák csodája”, „A mieink legyőzték a világ legjobbját”), sejtettük-e, hogy a négy közé törekvő férfi kézilabdásaink – noha dicséretesen szerepeltek az EB-n – később el fognak bizonytalanodni? S ha Szécsi „Szecska” Montenegró ellen nemcsak az utolsó negyedben áll a kapuba, a forrongó vizet lehűtve, erőt és megnyugvást adván a küzdő társainak (Kemény Dénes kapitány: „Mikor próbáljam ki éles hely-

zetben Baksa Lacit, ha nem most?”), vízilabdásaink alighanem előbbre végeztek volna az Európa-bajnokságon. (Viszont a lányoktól a bronz gyönyörűen csillog, ahogyan az egyik újságcím nyugtázta: *Bronzban az igazság.*)

De ettől szép a sport – a bizonytalanságtól. Az utolsó is, nem mérhető sportágakról beszélünk, legyőzheti az elsőt.

Az év eleje izgalmait – mert megfürödni az élményben annyit jelent, mint lélekben gazdagodni – sajnos, a gyász kalapácsa egy kissé kopogóssá tette. Nyolcvankét éves korában meghalt Rózsavölgyi István középtávfutó, az 1960-as római olimpia bronzérmese (1500 m síkfutás). Számtalan világcsúcs és magyar csúcs birtokosa. Már kamaszként föl voltam vértelve a Náci bácsi (Iglói Nándor) irányította nagy „katona-négyes” – Iharos, Rózsavölgyi, Tábori, Mikes – 4×1500-as és 4×1 mérföldes világcsúcsaival (ne feledjük, Iharos 1955-ben a világ legjobb atlétája volt!), mikor is nemsokára a tévé képernyője előtt a Rómában 1500-on döntőt futó Rózsavölgyinek szurkolhattam.

Most, hogy Kő András remek „búcsúportróját” olvasom (Magyar Nemzet), még inkább fölelevenedik előttem Pergamen taktikus versenyzése. Nem mert hajrázni, csak az erős utazósebesség lendülete vitte. A győztes ausztrál Elliott verhetetlennek tűnt, de minthogy Rózsavölgyi a „biztos” érem reményében nem kockáztatott (nem akart fölpörögni, nehogy elmerevedjen), a célegyenesben a francia Jazy megelőzte. Elköltöztvén az életből, az égi pályáról látja-e középtávfutóink (egyáltalán a magyar atlétika, azon belül is futóink) vergődését? Mosolya akkor biztosan fölmelegítené a rekortánt, ha Deák Nagy Marcell 45 másodperc alá vinné – a fiatal gödöllői atléta tehetségét ismervén ez nem reménytelen – a 400 méteres síkfutás magyar csúcsát. (Más kérdés, hogy nagy világversenyeken ez aligha elégséges az éremhez.)

Ákármiilyen sportadást nézek, vagy bármely sporttárgyú cikket olvasok is, nem tudok úgy tenni, hogy állandóan ne dörömbölne fülemben – Isten kezében a dobverő – a tamtam zenéje: London, London, London. És ekkor – nem véletlenül, hiszen nagykanizsai vagyok – a szomszédvár, Pölöskefő szülőttére, az 1928-as amszterdami olimpia szellemi versenyének (irodalom, epika) győztesére, dr. Mező Ferencre gondolok. Arra a kanizsai gimnáziumi tanárra, aki nem mindennapi teljesítményével (*Az olimpiai játékok története*) – jóllehet később Sasvári Gizella is ékeskedett 800 méteren (a római olimpián hetedik lett) – szülőföldem jó hírét bearanyozta.

Hogyne töltene el büszkeséggel a szellemi dobogó legmagasabb fokára való jutás, amikor – miként Vojtech Zamarovsky írja *Élő olimpia* című könyvében – „az olimpiai győztes dicsőségére a leghatalmasabb királyok és uralkodók is sóvárogtak”. Mert győzni, a dicsőséget nem adják ingyen, mindennél nagyobb tett. Epiktétosz, a filozófus, a csaknem kétezer évvel ezelőtti *Kézikönyvében* a babérral

kecsegtető megdicsőülés mellé sok szenvedést is ígért. „Győzni akarsz az olimpiai játékokon? Fontold meg, mi van előtte, s mi van a végén, és csak azután vágj bele szándékod megvalósításába! Ügyelned kell a fegyelemre, köteles leszel szigorú szabályok szerint táplálkozni, tartózkodni az édességektől, bizonyos órákban hőségben, fagyban, akaratod ellenére is edzeni. Nem ihatsz hideg vizet, sem bort, rá kell bíznod magad az edződre, akárcsak egy orvosra. Türröd kell, hogy ellenfeled rugdosson, hogy bokád kifcamodjon, térded kiforduljon, nyelned kell a port, nemegyszer el kell viselned a megkorbácsoltatást, s mindezek után – alul maradsz. Mindezt vedd fontolóra...”

Modernizálódott, szinte kozmikus teljesítményt kívánó – a doppinggal, az újabb és újabb tiltott, félig tiltott és még nem ismert ajzószerekkel, a pénzzel mint sportdiplomáciai eszközzel stb. hadakozó – korunkban az Epiktétosz által jövendölt szenvedés szinte az ezerszeresére nőtt. Aki nem tudja a gyakorlásba-edzésbe ölt irdatlan munkát – a lefutott ezer kilométereket, a megemelt tonnák százait, hogy csak az atlétika egyik szakágát, illetve a súlyemelést említsem – a versenyen kamatoztatni (a nem megfelelő erőbeosztáson, technikai hibán kívül pszichológiai gátjai is lehetnek az eredményességnek), az nemcsak a világ legnagyobb versenyein, az olimpiákon, a világ- és Európa-bajnokságokon mond csődöt (marad le a dobogóról, esik ki már az előfutamokból), hanem a helyi jellegű sportrendezvényeken is.

Ám olimpikonnak lenni – bár nem csupán a Pierre de Coubertin bárónak tulajdonított, de valójában a Szent Pál-székesegyházban prédikáló P. E. Ethelbert Talbot anglikán püspök (Pennsylvania) szájából való mondás számít („nem a győzelem, a részvétel a fontos”), hanem a teljesítmény is – dicsőség. S még nagyobb dicsőség, ha a *testvéri együttlélet* – miért mondana ez ellent a közösségi parancs fontosságának? – valamilyen eredmény színesíti. Az olimpia már a készülődéskor is vért pumpál a szervezetbe, s az élónél előbbé varázsolja nemcsak a küzdelmek szerencsés résztveőit, hanem a küldő országot is.

Ezért leginkább azok a *haza üdvére* fölként versenyzők tudtak – tisztelet a kivételnek – a dobogó legfelsőbb fokára állni, akik az erőn kívül mentálisan is a tópon voltak (a számtalan magyar példából hadd említsek csak egyet, az embernek és sportolónak egyaránt kiváló öttusázót, Balczó Andrást.) Kéretik megfigyelni, egy-egy válogatott mérkőzés alkalmából – az ellenfél tagjaival ellentétben – hányan (játékosok, vezetők) éneklik a *Himnusz*t. Miért csak az idegeneknek ad erőt és lökést a nemzeti ima ilyen formában való megvallása? S a mi játékosaink, versenyzőink miért ódzkodnak a legegyszerűbb és legtermészetesebb *ajzószer* használatától?

A 2012-es nyári olimpiára mi másból készülhetne föl a sportrajongó, mint Gallov Rezső frissen megjelent *Londoni olimpiák 1908, 1948, 2012* című könyvéből (Kos-

suth Kiadó, 2011), amelyet a szerző korábbi kötete, az *Olimpiák Peking előtt* jól megalapozott.) Amellett, hogy hangulatos, több érdekességet és unikumot közlő olvasmány is, kimutatások, eredménylisták, rangsorok, mi több az eddigi összes újkori olimpia magyar győzteseit és helyezetteit rögzítő, a nemzetek rangsorát közreadó táblázatok teszik hasznossá, amelynek dokumentumértéke ugyancsak vitathatatlan.

Az író élményeit (nagy sportolókkal való találkozásait stb.) sem rejti véka alá, ezért a könyv hitele a személyességben is rejlik. Meg abban az időjátékban, amelyet az újkori olimpia megannyi egymást követő szakasza (néhánykor a szereplők s a bajnokok, érmesek azonosak voltak) és az érdekességekben, unikumokban kifejeződő események nem szabályos „geometriája” írt. Gallov valósággal lubickol, innen az érzékletes tudósítói-újságírói stílus, a különösebbnél különösebb történetekben (nemegyszer azok apró részleteiben is), s természetes hangon úgy mesél, mintha maga is résztvevője lett volna – tudjuk, labdával a vizet elég jól kavarta – szinte mindenik olimpia csatározásának.

Az csak természetes, hogy az egymást követő olimpiáknak – némely kihagyás ellenére (háború, Trianon) az időrend pontosságát követel – megvan a logikai láncolata. Egy-egy rövid elemzést, különös tekintettel a magyar érmekre, eredmény sor követ. (Olyan precizitással, hogy ahol – például az *Olimpiák Peking előtt*ben – elmaradt, mondjuk, a győztes vízilabdacsapat játékosainak név szerinti felsorolása, itt pótolja). Ám a „lexikográfusi” hajlam – az olvasó kiszolgálása mindennél előbbre való – kitűnő portrérajzoló tulajdonsággal párosul.

Az eredmények, a kivívott „aranyak” – volt, hogy nem arany volt a győztes díja – felsorolása maga is fölillantja az érdekes személyiséget. A helyből magasugrásban, a helyből távolugrásban és a helyből hármassugrásban – száz év elteltével hol vannak már ezek a számok! – nyolc egyéni aranyat nyert amerikai Ray Ewry különösségének a *különös eredménylista* az alapja. (Az „amerikai szöcske” teljesítményét az újkori olimpiák sikerembere, az Athénban és Pekingben tizennégy aranyat – ebből kilencet egyéni számban! – nyert úszófenomén, Michael Phelps múlta felül. Vajon az amerikai sprinter Londonra újra „készenlétbe” hozza magát?) Viszont az olimpiai győztes személye fokozottabb fényt kap, ha a portrérajzoló botrányos életképpel (*Olimpia után – cirkusz*: Weisz Richárd) vagy szinte dokumentum hitelességű irodalmi anyaggal (Nyugat) egészíti ki az arképet (*Vívópástok szabadtéren; Egy kardoskodó különnc; Egy munkaszolgáltató kitüntetése*: Fuchs Jenő).

Az „ókori” London (1908) – innen kellett fölfejlődnünk a huszadik és huszonegyedik századi játékokig – olyan furcsaságot produkált, amely több mint száz év elteltével is unikum az olimpiák történetében. Mert az angol szív is hazahúz: a 400 méteres síkfutás döntőjét a brit Halswelle egyedül futva nyerte meg. A társak?

A fölháborító eseményről az idézett Zuber Ferenc újságíró emlékezete nyomán szerzünk tudomást.

Mindenképp Halswelle volt a szám esélyese, hiszen a nem hivatalos 1906. évi athéni játékokon második volt 400-on, harmadik 800-on, s Londonban a közép-futamot 48,4 másodperces olimpiai csúccsal nyerte. A lelátó hangorkánja egyértelműen neki szurkolt. De a hazai gálán történt egy és más. „A négyes döntőbe három amerikai – John Carpenter, a mi Nagy Józsefünket legyőző William Robbins és a színes bőrű John Taylor –, valamint (negyedikként) a huszonhat éves brit Wyndham Halswelle jutott. (Ő évekkorábban a búr háború kitüntetett katonája volt.) A korabeli tudósításokból kivehető, hogy a belső sávban – akkoriiban még nem kijelölt, kötött pályákon zajlottak a küzdelmek – rögtön a rajt után Carpenter vágott az élre, szorosan követte őt Robbins és a brit futó. 200 méter körül Halswelle-nek néhány röpke tizedmásodpercig mintha sikerült volna átvennie a vezetést, de Carpenter erősített, s a fej-fej melletti küzdelemben az amerikai a könyökével váratlanul kibillentette brit vetélytársát. Az érintés erejétől Halswelle kipenderült a pályáról, s mire visszanyerte egyensúlyát, már nemcsak Carpenter, hanem Robbins és Taylor is megelőzte. (Zuber leírása szerint Halswelle-t, mikor mindjobban előretört, Carpenter előbb csak blokkolni igyekezett, majd a belső füves pálya felé szorítva könyökével mellbe is vágta.)”

Kitört a botrány. A pályabírók nemcsak tiltakoztak, de egyikük erős fölindulásában a futó Taylort kilökte a pályáról. A főbíró pedig, mielőtt az amerikai célba érhetek volna, Carpenter orra előtt leszakította a célszalagot. A közönség betódult a pályára, állt a bál. Valóságos Amerika-ellenes tüntetés kerekedett. Carpenter kizárása után – két nap múlva – a döntőt meg kellett ismételni. Az új döntőt már szalagokkal elválasztott pályákon futották volna a versenyzők, de minthogy Carpenter kizárása miatt tiltakozásul sem Taylor, sem Robbins nem volt hajlandó rajthoz állni, Halswelle – láss csodát! – egyedül futva, ellenfél nélkül nyerte el az aranyérmét.

Az olimpiai versenyek, ahol – kivéve talán a kardvívást – nem föltétlen „úriemberek” szerepeltek, korábban sok, később elenyésző „furcsaságot” hoztak. Ezekhez a csalás éppúgy hozzátartozott, mint a mérhetetlen – a küzdelem hevében senkire és semmire nem tekintő – durvaság. Az 1904-es St. Louis-i játékok révén mi leginkább kiváló úszónk, Halmy Zoltán szereplésére emlékszünk, aki 50 és 100 yardon ünnepelhette bajnokságát. De ki tud arról, hogy a rövidebb táv döntője után ugyancsak kitört a balhé. Versenyzőnk az 50 yardos gyorsúszásban hiába előzte meg a célban legalább 30 centiméterrel az amerikai Scott Learyt, a parton dulakodás kezdődött a versenybírák és az amerikai hívei között. A versenybíróság – volt-e közöttük kancsal? – holtversenyt állapított meg, de Halmay az újraindított döntőt végig vezetve megnyerte.

Ismét St. Louisban vagyunk. Hogy automobilon jobb – és főképp gyorsabb! – utazni, mint két lábon, arra a New York-i maratoni futó, Fred Lorz fikás módszere a példa. Aki kilenc mérföld megtétele után, nyilván elfáradt, beült egy kocsiba, s tizenegy mérföldön keresztül kipihente magát, majd folytatta a futást. Így a győztes az a Thomas Hicks lett, akit a konyakkal vegyített sztrichnin segített az aranyhoz. Egy méterrel el lehet-e mérni – lehetni lehet, csak szabad-e, erkölcsös-e? – a honi (olasz!) távolugró eredményét, amikor centiken múltott-múlik egy-egy helyezés? Lassan közelítünk a mához, nem feledvén egy régebbi magyar–orosz vízilabdameccs véres vizét, mikor is Zádor Ervinre sújtott le a túlságosan durva ellenfél ökle, noha már rájuk nézve rég elszaladt a hajó. Viszont Ausztrália nekünk azért kedves, mert ott szerezte meg első aranyérmét a magyar kajak-kenu sport (K 2 – 100000 m: Fábián László, Urányi János).

Ha földézzük a sportot szerető füleknek különösen izgalmas *zenei* hangsort – Athén (1896), Párizs (1900), St. Louis (1904), London (1908), Stockholm (1912), Antwerpen (1920), Párizs (1924), Amszterdam (1928), Los Angeles (1932), Berlin (1936), London (1948), Helsinki (1952), Melbourne (1956), Róma (1960), Tokió (1964), Mexikóváros (1968), München (1972), Montreal (1976), Moszkva (1980), Los Angeles (1984), Szöul (1988), Barcelona (1992), Atlanta (1996), Sydney (2000), Athén (2004), Peking (2008) –, előttünk az emberiség küzdelmének (a háborúknál világosabb küzdelmének!) egyik fényes fejezete. Amelyen minden nemzet megmutathatta magát – sportkultúráját, erejét, emberségét. A fölénk növvő felhő, a dopping (különösen az NDK sportolói fürödtek a pletyka tavában) bár sok mindent eltakart (leginkább a végküzdelmek tisztességét), lehetetlen nem észrevenni a Föld gyémántengelyének (J. A.!) meglétét, hatékonyságát.

A nemzetek rangsorában volt, hogy az élcsoporthoz végeztünk – Helsinki és Berlin 3. (16 arany, 10 ezüst, 16 bronz, illetve 10, 1, 5), St. Louis (2, 1, 1), Melbourne (9, 10, 7) és Mexikóváros (10, 10, 12) 4. –, volt hogy hátrébb – ebben Peking 21. (3, 5, 2) a mélypont –, ám letagadhatatlanul ott vagyunk, legalább is ami a sportot illeti, a világ vérkeringésében. Gallov Rezső könyve ezt a kacskaringós utat (és nemzetközi környezetét) mutatja meg. S mi több, fölkészít a 2012-es londoni olimpiára (*Coe és csapata munkában* stb.) Képet kapunk a különböző sportágak versenyeinek a helyszíneiről – Olimpiai stadion: atlétika; Excel kiállítási csarnok: asztalitenisz, birkózás, ökölvívás, cselgáncs, súlyemelés, tékvandó, vívás; Handball Aréna: kézilabda; Greenwich Park, Aquatic Centre, Handball Arena: öttusa; North Greenwich Arena: torna; Aquatic Centre: úszás; Water Polo Arena: vízilabda stb. –, ugyanakkor London mint metropolis történelméről, kultúrájáról, szokásvilágáról. Sok egyéb NOB-bal kapcsolatos részlet mellett olvashatjuk a Nemzet Sportolójának – valójában mindnyájan olimpiai bajnokok voltak – listáját is, életrajzi adatokkal, eredményekkel egyetemben.

Gallov Rezső könyve azért is jó, mert Londonról olvasván – a képzelet szárnyán, mert egy irodalmárnak hol adatik meg, hogy a helyszínen nézze az eseményeket – azonnal Londonba röpülünk. Kérdés, hogy ez a röpülés megtermi-e – a vágyott, a valós, a kiküzdhető? – érmeket, helyezéseket. Mert olyan gyöngén, mint legutóbb Pekingben, nem szerepelhetünk. Mi kell a jobb eredményhez? Önbecsülés, küzdelem a megszakadásig, egy kis szerencse, és nem utolsósorban a korábbi (akár országos csúcsról tanúskodó) eredmények felülmúlása. Ha a jelenlegi kvótákat nézem – itt-ott még lesz alkalom a repülőjegy kivására –, nem túl nagy a csapatlétszám. A kvótát szerzett 51 versenyző mellett 19 sportolónk teljesítette az A-szintet, és a B-szintet tizenhatan mondhatják magukénak (Nemzeti Sport, 2012. január 27.)

Végre adassék meg Pars Krisztiánnak az a „kegyelmi” pillanat, mikor az égbe röpítheti a kalapácsot (arany)! Férfi vízilabdázóinknak az olimpiai sikereket folytatva le kell győzni kishitőségüket, hiszen Szerbia, Horvátország, Montenegró játékosai, a *himnusz-éneklők* sincsenek törhetetlen sziklából (arany). A vízilabdás nők is élvonal-közelben lehetnek. Hol van a magyar kard régi dicsősége? Szilágyi Áron, nőjj fel a feladathoz (arany)! Férfi torna? Biztos arany, hiszen Berki Krisztián pontos, erős. Reménykedjünk Hidvégi Vid jó helyezésében? Úszás – 2 – 3 arany (férfiak, nők, merjétek ki az uszoda vizét!). Kajak-kenu – 2 – 3 arany (itt jobbak a nők). Ökölvívás – akár férfi, akár nő ér a célba – jól fog jönni a *várt* meglepetés. Sportlövészet – 1 arany. Ez egyelőre az optimista szemüvegen keresztül 11 – 12 első hely. Ha ebből sikerül 8 vagy 9 aranyérmet megszerezni, végtelenül örülni fogunk.

Fecske Csaba

Diadal Szögligeten

Gyerekkoromban faltam a könyveket, ahogy mondani szokás. Nyilas Misi voltam, a tizenöt éves kapitány, Vadlő, Nemecek Ernő, Toldi. Egyszer csak nem volt már olyan könyv a szögligeti könyvtárban, amit ne olvastam volna.

Feri, a könyvtáros, amúgy kicsapott gimnáziumi diák, mutatott egy könyvet, ezt még nem olvastad öcsi. Diadal Helsinkiben, ez volt a címe, sikeres helsinki olimpiai szereplésünkről szólt, a tizenhat aranyéremről. Elbűvölt a könyv. Mindenáron olimpiai bajnok akartam lenni. Rögtön hozzá is fogtam a megvalósításhoz. Pajtásaimmal berendeztem az udvarunkat stadionnak, a csűr szolgált sportcsarnok gyanánt. Távolugró- és magasugró gödröt ástunk, amit megtöltöttünk fűrészpórral. A tyúkok legnagyobb öröme. Nagy élvezettel kapirgáltak benne, nem győztem pótolni a szétkotort fűrészpórt. A távolugró gödör a kertben volt, egy terebélyes lombú almafa alatt. Ha túl magasra talált emelkedni ugrás közben az ember, könnyen úgy járhatott, mint az atyja elől menekülő Absalom, hajánál fogva fönnakadt a lecsüngő ágon. Birkózzunk inkább, mondta Pista, aki bivalyerős volt ugyan, de távolugrásban mindig alulmaradt velem szemben. Én rúgólábú kis fickó voltam, de sajnálatomra mindig gyengébbnek bizonyultam Pistánál a birkózásban. Lám, a Teremtő vigyázott az egyensúlyra, mindkettőnket megajándékozott a sikerélménnyel.

Volt kalapácsvetés is, Csermák József olimpiai bajnok nyomába akartunk lépni. A dobókör hátul volt a kertaljában, a boglya mellett. A súlygolyót féltégla helyettesítette. Ahogy csak bírtam, megforgattam a kalapácsot, világcsúcsot szerettem volna javítani. Beleadtam apait, anyait. A féltégla rettentő erővel csapódott Anna néni ablakába. Anna néni szegény ijedtében kiejtette az imakönyvet a kezéből. Úgy megrémült, hogy csak másnap mert panaszt tenni a szüleimnek. De hol volt már akkor a kalapács? Javában folyt a súlyemelő-világbajnokság a csűrben. Káráló tyúkok drukkoltak nekünk, a kakas mintha a győztesek dicsőségét zengedezte volna olyan fennhangon. A súlyzókkal akadt némi gond, de ez nem veszélyeztette a szomszédok testi épségét és anyagi javait.

Két hatalmas farönkbe lyukat fúrtunk középen, ahova a rudat helyeztük. Megfelelő méretű lyukat fúrni amerikánerrel nem bírtunk, a kis lyuknak viszont az volt a hátránya, hogy a rúd végét le kellett faragni, s az így elvékonyított rúd nem bírta el a terhet, sokszor éppen gyakorlat közben tört el. Vérhólyagokban, kék-zöld foltokban gazdag világbajnokság volt, amit a legnagyobb esélyes, Misi nyert meg, nagyon is megérdemelte a kiváló dolgozó jelvényt, amit Mihály Jóska hozott, ő kapta az édesapjától a számtan ötösért. Az volt az olimpiai aranyérem. Aki elnyerte, büszke volt rá.

Olimpiai bajnok sajnos nem lett belőlem, mert néhány év múlva jöttek a lányok, tűzvész erejével az első szerelem. Nem tagadom, egy levendulakék szempár valahogy szebben tud ragyogni, mint az olimpiai aranyérem.

De hol van már az a levendulakék szempár? Hol a tavalyi hó?